

A GDPR-ban meghatározott jogos érdek, mint speciális alapjog-korlátozás? - Az érdekmérlegelési teszt alkotmányjogi vizsgálata¹

1. Bevezetés

Az információnak a társadalomban és a gazdaságban betöltött szerepe egyre nagyobb hangsúlyt kap. A nyugati civilizáció negyedik ipari forradalmának, a digitalizációnak a korszakát éljük, amikor a gyors technológiai fejlődés és a globalizáció új kihívások elé állítja az információs önrendelkezési jog és a megfelelő tájékoztatáson alapuló információhoz való jog érvényesülését.

A személyes adatok gyűjtése és megosztása jelentős mértékben megnőtt, és kissé önellentmondásos módon az emberek egyre nagyobb mértékben hoznak nyilvánosságra és tesznek globális szinten (közösségi oldalakon keresztül) elérhetővé személyes adatokat, míg másfelől a személyes adatok védelméhez fűződő össztársadalmi igény egyre erőteljesebb.² A technológia az üzletiszféra és a közhatalmi szervek számára tevékenységük folytatásához a személyes adatok felhasználását minden eddiginél nagyobb mértékben lehetővé teszi.

Egyrésztől ugyan, az állami hatalomgyakorlás ma már egyenesen elképzelhetetlen az információk nélkül, és voltaképpen a közigazgatás – információs szempontból – nem más, mint „szakadatlan adatkezelés”³: mind a polgárok személyes adatainak a kezelése, mind a közhatalomgya-

---

* Téglásiné Dr. Kovács Júlia, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Budapest

¹ Jelen tanulmány [a]z információbiztonság megalapozásának egyes adminisztratív eszközei: Az adatvédelmi jog mint a jogrendszer átható jogréteg? (Megjelent TÖRÖK, B. szerk. (2020): *Információ- és kiberbiztonság*, Budapest, 229–263.) című tudományos közlemény kis mértékben átdolgozott változata.

² SZÓKE, G. L. – PATAKI, G. (2017): Az online személyiségprofilok jelentősége – régi és új kihívások, *Infokommunikáció és jog*, 69. sz. 63–70.

³ PATYI, A. (2018): *A közigazgatási eljárásjog és perjog változásai és összefüggései*. In: BENISNÉ GYÖRFFY, I. szerk.: *Tizennegyedik Magyar Jogászegyűlés*, Balatonalmádi 2018. október 4–6, Budapest, 150–160.

korlás során létrejött információk, közérdekű adatok létrejöttének tekintetében.⁴ Másfelől az állam feladata a fennhatósága alatt élő személyek biztonságának megteremtése, jogaik érvényesülésének a kikényszerítése. Az alapjogok érvényesítése kapcsán az állam elsődleges feladata, hogy az egyének személyes adatait védje, annak felhasználhatóságát megfelelő korlátok közé szorítsa, így az adatvédelem kérdése kapcsán a klasszikus alapjogi ember-állam megközelítésen túl, a magánszférában is érvényesülő érintett-adatkezelő jogviszonyára is szükséges kitérnünk.

A pozitivista jogfelfogáson alapuló jogrendszer egyik legnagyobb kritikája, hogy nehezen követi le a társadalomban bekövetkező változásokat, és ez a kritika az információtechnológia fejlődésével és a kibertér növekedésével kapcsolatban álló jogok esetében még erőteljesebb.

A big-data korában, a jog mást nem tehet, minthogy egyfajta „alkut” köt a technológiai fejlődéssel, mivel a változások okozta tempót követni nem bírja, de a jog uralmára épülő jogrendszerekben csak azzal tudja a technológia jogszerű magatartását kikényszeríteni, ha enyhébb (betarthatóbb) szabályokat ír elő, hogy a jogi rendelkezések és a jogállamiság ne legyen pusztán *lex imperfecta*. Az uniós jogalkotó alkotót köt és pl. a direktmarketing tevékenység kapcsán, kimondja, hogy a gazdasági érdek alapján korlátozható az információs önrendelkezési jog, ezen elismert jogos érdekek azonban nem minősülnek olyan meghatározott alapjogoknak vagy alkotmányos értékeknek, amelyekre tekintettel alkotmányosan korlátozható lehetne a személyes adatok védelméhez fűződő jog. Hazánkban az alapjogok korlátozásának általános mércéjét, az ún. szükségességi-arányossági tesztet ilyen formában nem találhattuk meg a korábbi Alkotmány normaszövegében, hanem azt az Alkotmánybíróság – több mint húszéves – gyakorlata alakította és kristályosította ki. Ez a teszt aztán az Alaptörvény 2011. évi elfogadásával került be az alkotmány normaszövegében, amely alapvető követelményként határozza meg, hogy milyen esetben lehetséges alapvető jogot korlátozni. Így az I. cikk (3) bekezdése szerint [A]z alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető

---

⁴ Lásd erről PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. – SZALAI, A. (2013): *A közigazgatás adatkezelő tevékenysége*. In: TEMESI, I. szerk.: *A közigazgatás funkciói és működése*, Budapest, 265–295.

jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. E tanulmány központi kérdésköre a GDPR 6. cikk (1) bekezdés f) pontjában meghatározott jogos érdeken alapuló adatkezelési jogalap, – mely szerint *az adatkezelés akkor jogszerű, ha az adatkezelés az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha ezen érdekekkel szemben elsőbbséget élveznek az érintett olyan érdekei vagy alapvető jogai és szabadságai, amelyek személyes adatok védelmét teszik szükségessé, különösen, ha az érintett gyermek* - valamint a jogalapot alátámasztó érdekmérlegelési-teszt horizontális és vertikális vizsgálatára irányul.

A jogos érdek, mint jogalap a közhatalmi szervek esetében nem alkalmazható. A közhatalom gyakorlójaként ugyanis az államnak megvan az a lehetősége, hogy jogszabályokat alkosson, ezáltal jogi normába foglalva és *expressis verbis* kinyilvánítva a saját „jogos érdekét”.

A jogalapok sorában az utolsó az ún. jogos érdeken alapuló adatkezelés, amelynek alkalmazásához szükséges az ún. érdekmérlegelési teszt lefolytatása, amely egy „kvázi alapjogkorlátozási teszt”, annyi különbségtétellel, hogy ez nem a klasszikus közjogi, vagyis az állam-egyén közötti jogviszonyokban, hanem magánjogi, tehát magánfelek közötti jogviszonyokban alkalmazandó. E jogalap alkalmazásának lényege, hogy az adatkezelő a saját (vagy más harmadik fél) érdekében kezel adatokat, és az adatkezelő ezen érdekeivel szemben mérlegeli azokat az érdekeket, amelyek a magánszféra, illetve magánélet körében az érintettek oldalán keletkeznek. Amennyiben a mérlegelés arra vezet, hogy az adatkezelő érdeke erőteljesebb az érintettek érdekeivel szemben, akkor az adatkezelés ilyen esetekben is jogszerű.⁵ Az érdekmérlegelés akkor szolgálhat jogalapként, ha más jogalap nem alkalmazható érvényesen, tehát *ultima ratio*. Ez a jogalap alkalmazandó a munkahelyi adatkezelések esetében, ugyanis részletesen kidolgozott törvényi jogalap nem áll az adatkezelő rendelkezésre, az érintett hozzájárulása pedig a munkáltató oldalán fennálló erőfölény miatt nem értékelhető önkéntesként.⁶

A kiinduló hipotézisem, hogy *minden adatkezelés*, amely nem az érintett kifejezett, önkéntes és megfelelő tájékoztatásán alapuló hozzájá-

---

⁵ SZABÓ, E. Gy. (2019): *A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jog*. In: SCHANDA, B. – BALOGH, Zs. szerk.: *Alkotmányjog-Alapjogok*, Budapest, 257.

⁶ Uo.

ulásán alapul, az *információs önrendelkezési jog korlátozásának minősül*. Ugyan az információs önrendelkezési jog, mint alapjog korlátozása a klasszikus alkotmányjogdogmatikai értelemben elsődlegesen az állam és az egyén viszonylatában értelmezendő, az alapjogok horizontális – harmadik irányú – hatálya (német terminológiával *Drittwirkung*), magánjogi jogviszonyokban való érvényesülése is felmerül a jogos érdek alkalmazása kapcsán.

A tanulmány során egyrészt arra keresem a választ, hogy horizontális értelemben – mint a tagállami jogba épült jogi előírás alkotmányjogi felülvizsgálata kapcsán – mennyiben egyeztethető össze a jogos érdek alkalmazásának előfeltételeként alkalmazott „érdekmérlegelési teszt” az alkotmányjogi dogmatikájában kiérlelt alapjogkorlátozási tesztekkel. Ennek kapcsán az adatkezelő, vagy más harmadik fél jogos érdeke, mennyiben egyeztethető össze az alapjogkorlátozási klauzulákban meghatározott „más alapjog, vagy alkotmányos érték”, avagy az Alapjogi Chartában meghatározott törvényben rögzített „jogszerű ok” követelményekkel. Jogforrástani értelemben mennyiben egyeztethető össze az uniós jogi rendeleti szint az alkotmányokban és az Alapjogi chartában meghatározott törvényi szinttel? Az alapjog korlátozás címzettje esetében már nem az állam, aki a szükségességi-arányossági tesztet lefolytatja, hanem az adatkezelő (mindenféle képesítési előírás vagy jogvégzett személyhez kötött eljárás nélkül). Tekintettel arra, hogy a jogos érdek, mint jogalap közhatalmi jogosítvány gyakorlása során (az állami tevékenység körében) nem alkalmazható, így nem beszélünk közjogi jogviszonyban történő alapjogkorlátozásról. Vajon a jogos érdek alkalmazása kapcsán felállított biztosíték-rendszer (hatásvizsgálat, érdekmérlegelési teszt, az adatkezelési tájékoztatóban való jogszerű érdekre való utalás) mennyiben elegendő a jogszerű – magánjogi jogviszonyban történő – alapjogkorlátozáshoz? A tagállami jogalkotónak vajon áll-e fenn további jogalkotási kötelezettsége a jogos érdek alkalmazását megelőző érdekmérlegelési teszt szempontrendszerének kialakításában? Egyáltalán van-e lehetősége az EU rendeletben meghatározott kérdéseket, kifejezett felhatalmazás nélkül megalkotni?

Vertikális (Magyarország – EU) szempontból pedig a tagállamok alapjogkorlátozási szuverenitásának a kérdésére vagyok kíváncsi. Kérdés, hogy az EU-nak milyen lehetőségei vannak, hogy az alapjogok korlátozása kapcsán, minden tagállamra egyforma kötőerővel rendelkező alapjogkorlátozási követelményt írjon elő, mégha ez az alapjog korláto-

zás nem is a klasszikus állam és egyén viszonyában történik, hanem (elsősorban) a magánjogi jogviszonyokon belül. Vajon a jogos érdek, mint alapjogkorlátozási klauzula alkalmazása jelent-e bármiféle hatáskörtúllépést az EU jogalkotása terén? Az EU adatvédelmi rendszere a jogos érdek megteremtésével alapjog korlátozásra is felhatalmazást ad –, ám kérdés, hogy ez mennyiben egyeztethető össze az Alaptörvény E) cikkében foglalt szuverenitástranszfer klauzulával, és az állami szuverenitás kérdésével.

2. Az információs önrendelkezési jog jellege

A vizsgálódások szempontjából, ami az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében meghatározott alapjogkorlátozási-klauzulából, a jogos érdek vizsgálata kapcsán felmerül, hogy az információs önrendelkezési jogot, a *személyes adatok védelméhez fűződő jogot tekinthetjük-e alapvető jognak?* Ennek kapcsán az Alaptörvény VI. cikkében, valamint a nemzetközi egyezményekben megfogalmazottakra tekintettel áttekintésre kerül az információs önrendelkezési jog alapjogi mivolta és annak részelemei. A személyes adatok védelméhez fűződő jogot – az alapjogok generációk szerinti besorolása alapján – általában az alapjogok harmadik generációjához szokták sorolni, azonban véleményem szerint nem feltétlenül hordozza magán azokat a harmadik generációs alapjogi jegyeket, amelyek alapján a besorolása ennyire egyértelmű lenne. Ugyanis nagyon erőteljesen kötődik az emberi méltósághoz, amelyet az alapjogok első generációjához szokás sorolni, másfelől megjelenését tekintve, harmadik generációs alapjogi jegy, hogy előbb jelenik meg a nemzetközi jogi szintéren és csak ezt követően szivárog be a nemzeti alkotmányok szintjére. Azonban a harmadik generációs jogokkal szemben felhozott kritikáknak – miszerint az alapjog tartalma, alanya nem határozható meg, a jogi igényérvényesítés nehézkes, mint pl. a környezethez való jog, vagy a népek békéhez való joga kapcsán – ugyanis elég, ahogy arra a következőkben rámutatok, igenis konkrét az információs önrendelkezési jog alapjogdogmatikai rendszere.

2.1. Az információs önrendelkezés emberi jogi megjelenése

Az információs önrendelkezési jog az emberi méltóságból eredtetett magánszférának a részét képezi, így a személyes adatok védelméhez fűződő jog a magánszféra emberi jogi fejlődésével együtt alakult ki. Az *általános nemzetközi emberi jogi* dokumentumok között alapvető

fontosságúak az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában,⁷ az Emberi Jogok Európai Egyezményében,⁸ valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában⁹ foglalt rendelkezések. Továbbá az általános alapjogi dokumentumok között kell megemlítenünk az EU alapító szerződéseivel azonos kötőerővel rendelkező Alapjogi Charta vonatkozó rendelkezéseit is.¹⁰

Az adatvédelemre vonatkozó *speciális* szabályozások kapcsán szükséges megemlíteni az 1980-ban elfogadott OECD Irányelveket,¹¹ valamint az Európa Tanács által 1981-ben elfogadott, az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során címet viselő egyezményt.

A személyes adatok védelméhez fűződő jog az Európai Unióban mind az elsődleges jogban (a szerződések szintjén), mind pedig a másodlagos jog (rendeletek, határozatok, irányelvek) szintjén elismerést nyert. A másodlagos források közül – az 1995-ben elfogadott adatvédelmi irányelvi szabályozást felváltva – 2016-ban került elfogadásra az általános adatvédelmi rendelet¹² (a továbbiakban: GDPR), amely általános területi, tárgyi és személyi hatállyal rendelkezik az adatvédelmi kérdésekről, valamint az ún. bűnügyi irányelv,¹³ amely a személyes adatok bűnüldözési célból történő kezelésének határozza meg az uniós kereteit, a tagállami szabályozásra bízva a részletszabályok megalkotását. Az uniós adatvédelmi

---

⁷ 12. cikk

⁸ 8. cikk Magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog

⁹ 17. Cikk

¹⁰ 7. cikk A magán- és a családi élet tiszteletben tartása

8. cikk A személyes adatok védelme

¹¹ Az OECD Irányelvek kiadását a gazdaságpolitikai fórumként működő Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet az információs technológia és a számítógépes adatfeldolgozás elterjedését észelve adta ki irányelveit a magánélet védelmének és a személyes adatok határon átvéelő áramlásának tárgyában, amelyek később a nemzeti jogszabályokra is nagy hatással voltak. SZIKLAY, J. (2012): *A személyes adatok védelme*. In: PÉTERFALVI A. szerk.: *Adatvédelem és információszabadság a mindennapokban*, Budapest, 37–39.

¹² A természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) szülő 2016/679/Európai Parlament és Tanács rendelete (HL [2016] L 119., 2016.05.04.)

¹³ A személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről szülő 2016/680. számú irányelv

szabályozás két alapvető célt tűzött ki maga elé: a személyes adatok védelmének magas szintű biztosítását a tagállamokban, és a személyes adatok szabad áramlását a belső piacon. Az Európa Tanács, valamint az Európai Unió tagjaként a fenti dokumentumok kötelezőek Magyarországra nézve, azok kikényszerítése az EJEB, illetve az Európai Unió Bíróságának hatáskörébe tartozik.¹⁴

A nemzetközi egyezmények között meg kell megemlítenünk azokat a szektorális két- vagy többoldalú nemzetközi megállapodásokat, amelyek valamilyen határon átnyúló jogviszonyokhoz kötődő adatcserék rendjét szabályozzák. Számos ilyen szerződés létezik, szabályozva például a légi közlekedési, bűnüldözési, vízumkiadási és egyéb célú adatcseréket. Ezek a szerződések általában egy-egy külföldi állam viszonylatában rögzítik az adatok kezelésének szabályait, és ilyen módon érvényesítik a személyes adatok védelmére vonatkozó hazai elvárásokat nemzetközi téren is.¹⁵

A nemzetközi jogi dokumentumok többsége nagy hangsúlyt fektet a magánszféra védelmére és a személyes adatok védelmére egyaránt. A szoros kapcsolódás mellett szükséges megemlíteni, hogy a magánszféra védelmével nem teljesen azonos a személyes adatok védelme, hiszen számos személyes adat (pl. munkahelyi elérhetőség) nem tartozik a magánélethez.

E nemzetközi szintű alapjogi elismertség az információs jogok tagállami alkotmányokba való elismertségén és jogérvényesítési lehetőségein túl, a szupranacionális jogorvoslati utakat is megnyitja, erre tekintettel az információs jogok értelmezésébe e jogorvoslati fórumok által kidolgozott gyakorlatot is szükséges figyelembe venni.

2.2. Az információs önrendelkezési jog tárgya, alanya, címzettje

2.2.1. Az információs önrendelkezési jog tárgya

Első ránézésre a laikusokban felmerülhet, hogy az *információ* áll az információs önrendelkezési jog középpontjában, azonban az informá-

---

¹⁴ SZŐKE, G. L. (2013): Az adatvédelem szabályozásának történeti áttekintése. *Infokommunikáció és Jog*, 3 sz. 107–112.

¹⁵ SZABÓ 2019, 255.

ció tartalma alapján más alapjogok érvényesülése kerül a vizsgálódás középpontjába. A hatályos jogi szabályozás¹⁶ éppen az adat és az információ fogalmát nem határozza meg, de a szakma bevett fogalomrendszere alapján az információ az adat hírértéke. Egy-egy adat – tartalmától függetlenül – lehet személyes, közérdekű, de az alapjogi védelmen túlmutató egyéb információ is (pl. nyilvános, üzleti, statisztikai, elhunyt személyekre vonatkozó adat, stb.).

Amennyiben az emberhez, mint *egyénhez fűződő információk* védelméről beszélünk, akkor a személyes adatok védelme, azon belül is az egyén magánszférájának a védelme kerül a középpontba, amely az *információs önrendelkezési jogot* képezi. Alkotmányjogi rendeltetését tekintve a személyes adatok *az emberek magánéletét, magánszféráját* (privacy) védik.

Az állam működése során létrejött adatokat pedig *közérdekű adatoknak* nevezzük, az társadalmi rendeltetése szempontjából *információszabadságnak* hívjuk. A közérdekű adatok megismerésének és terjesztésének alkotmányjogi funkciója végsősoron az állam demokratikus működését szolgálja – amelynek előkövetelménye többek között az „átlátható állam”, a megfelelő tájékoztatáson alapuló demokratikus közvélemény kialakítása, amely a véleménynyilvánítás szabadságának is az alapja. Az adatok tartalmát és jellegét tekintve tehát el kell különítenünk a személyes adatokat a közérdekű adatoktól, azonban ezen adatok információtartalma alapján sokkal árnyaltabb képet kapunk.

Az Alaptörvény VI. cikke kifejezett védelemben részesíti a magán- és családi életet, az otthon nyugalma, az egyén kapcsolattartásait – az ember magánszféráját.¹⁷ Ami a magánszféra meghatározását illeti, az angolszász jogban használatos *privacy*, a magyar jogban használt *magánszféra* és a strasbourgi bírászkodás kiindulópontjaként szolgáló *magánélet*

---

¹⁶ A hatályos szabályozás általános megfogalmazását a GDPR és az Infotv. között fennálló hatálybeli kérdések teszik szükségessé. Az adatok védelmét uniós szinten, generálisan a GDPR rendelkezései határozzák meg, azonban a tagállami szuverenitáshoz tartozó kifejezett kérdések tekintetében, mint pl. a honvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési célú adatkezelések keretét az Infotv. határozza meg, addig a GDPR-ban a tagállami hatáskörbe tartozó egyéb adatkezelési kérdéseket (felügyeletihatóság, elhunyt személyek adatkezelése...stb...) is az Infotv. szabályozza.

¹⁷ KOLTAY, A. (2012): *A magánszféra, a személyes adatok, a képmás és a hangfelvétel védelme*. In: KOLTAY, A. – NYAKAS, L. szerk.: *Magyar és európai médiajog*, Budapest, 323–337.

rokon fogalmak,¹⁸ azonban eltérések adódnak az eltérő jogrendszerek létrejöttét indikáló gondolkodásmód fejlődése okán, így alapvető eltérés mutatkozik az angolszász és a kontinentális magánszféra felfogások között.¹⁹ Az eltérések alapja abban az alkotmányos értékválasztásbeli különbségben leledzik, miszerint az európai alkotmányosság központi eleme az emberi méltóság, míg Amerikában a legfontosabb alkotmányos érték az emberi szabadság.²⁰

A hatályos fogalom-meghatározás szerint *személyes adat az érintetthez vonatkozó bármely információ, amely alapján az adott természetes személy azonosított vagy azonosítható. Az adatvédelmi jogi rendelkezések rendezik az azonosítható természetes személy fogalmát is, mely szerint, aki közvetlen vagy közvetett módon, különösen valamely azonosító – például név, szám, helymeghatározó adat, online azonosító vagy a természetes személy testi, fiziológiai, genetikai, szellemi, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára vonatkozó egy vagy több tényező alapján – azonosítható.*

A személyes adatok legérzékenyebb kategóriái közé tartoznak a különleges adatok, valamint a bűnügyi adatok – ezek az információk nyilvánvalóan olyan mértékben mutatnak rá az érintett legbensőbb vonásaira, amelyek már ez ember magánszférájának legbensőbb rétegeit érintik.

*A különleges adatok körét mind a GDPR, mind az Infotv. taxatív jelleggel határozza meg, melyeknek – így a faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási vagy világnézeti meggyőződésre vagy szakszervezeti tagságra utaló személyes adatok, valamint a természetes személyek egyedi azonosítását célzó genetikai és biometrikus adatok, az egészségügyi adatok és a természetes személyek szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatok – kezelése főszabály szerint tilos.*²¹

A bűnügyi személyes adat az az adat, amely a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények

---

¹⁸ SZABÓ 2019, 255.

¹⁹ A magánszféra fogalmának alakulásáról lásd bővebben: CSINK, L. – TÖRÖK, R. (2017): *A magánszféra átalakulása - 21. századi kihívások*. In: CSINK, L. szerk.: *A nemzetbiztonság kihívásainak hatása a magánszférára*, Budapest, 96.

²⁰ Sziklay Júlia idézi James Q. Whitman: *The Two Western Culture of Privacy* című művét: SZIKLAY 2012, 29.

²¹ GDPR 9. cikk

felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozik. A bűnügyi személyes adatok kezelése a mindennapokban az erkölcsi bizonyítványok kezelése kapcsán merül fel.²²

2.2.2. Az információs önrendelkezési jog alanya

A személyes adatok védelméhez fűződő jog általános alanya, állampolgárságától függetlenül, az élő természetes személy lehet, akit az adatvédelmi jog *érintettként* határoz meg.

A fogalom-meghatározás szerint, az *érintett bármely meghatározott személyes adat alapján azonosított vagy egyébként – közvetlenül vagy közvetve – azonosítható természetes személy*. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt – közvetlenül vagy közvetve – név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet.

A személyiségi jogok természetéből következik, hogy az ember jogképessége halálával megszűnik, mivel a személyiségi jogok alanya csak jogképes ember lehet.²³ Az ember halála után tovább él a személyiségének és társadalmi tevékenységének hatása, emiatt az elhunyt emléke és az elhunytal kapcsolatos személyes adatok kezelése kihatással lehet a hozzátartozók magánszférájára.²⁴

Az adatvédelem különleges védelmi szabályokat alkalmaz a kiszolgáltatott helyzetben lévő egyéb személyekre, így az adatvédelem különleges alanyaiként tekinthetünk a gyermekekre, az idősekre, valamint a fogyatékkal élő személyekre.

2.2.3. Az információs önrendelkezési jog címzettje

Mint minden alapjognak, így a személyes adatok védelméhez fűződő jognak is az első számú kötelezettje az állam. Az állam elsődleges

---

²² A bűnügyi adatkezelésekre 780/2016.számú irányelv vonatkozik, amelynek rendelkezései az Infotv.-be kerültek átültetésre.

²³ ESZTERI, D. (2018): *A GDPR tárgya és hatálya*. In: PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. – BUZÁS, P. szerk.: *Magyarázat a GDPR-ról*, Budapest, 51.

²⁴ ESZTERI 2018, 51–53.

kötelezettsége, hogy az alapjogokat konkretizáló jogszabályok megalkotásával, vagyis jogi- és intézményi garanciákkal biztosítsa érvényesülésüket.

Az adatvédelem *horizontális természetű hatályára* tekintettel azonban a személyes adatok védelmével összefüggésben az érintetti adatokat kezelő jogi és természetes személyeknek, az adatkezelőnek²⁵ is vannak kötelezettségei. Az adatkezelői oldal meglehetősen sokrétű, hiszen a magánjogi jogviszonyokban meglehetősen szerteágazó szerződéses viszonyok csak tovább specifikálják a kötelezetti oldalt. Az adatkezelő nevében adatkezelési műveleteket végrehajtó személyeket az adatvédelem adatfeldolgozóként²⁶ határozza meg, míg a közös elhatározásból született adatkezelési célokat és eszközöket meghatározó személyeket közös adatkezelőként nevesíti az adatvédelmi jog. Az adatkezelői oldalon megjelenik továbbá az adattovábbítás címzettjének kategóriája is, aki lényegében az a személy lesz, akivel a személyes adatot közlik, függetlenül attól, hogy harmadik fél-e. Azonban a szabályozás rögzíti, hogy azon közhatalmi szervek, amelyek egy egyedi vizsgálat keretében az uniós vagy a tagállami joggal összhangban férhetnek hozzá személyes adatokhoz, nem minősülnek címzettek.

2.3. Az információs önrendelkezés tartalma

A személyes adatok védelméhez fűződő jog alkotmányos tartalmát, így az alapelveket és a legfontosabb követelményeket a 15/1991. (IV. 13.) határozatában – a német alkotmánybíróság 1983-as népszámlálás-döntéséhez hasonló módon – az Alkotmánybíróság a következőképp határozta meg: „a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként. Az Alkotmány 59. §-ában biztosított személyes adatok védelméhez való jognak eszerint az a tartalma, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. Személyes adatot felvenni és felhasználni tehát

---

²⁵ Adatkezelő az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely a személyes adatok kezelésének céljait és eszközeit önállóan vagy másokkal együtt meghatározza; ha az adatkezelés céljait és eszközeit az uniós vagy a tagállami jog határozza meg, az adatkezelőt vagy az adatkezelő kijelölésére vonatkozó különös szempontokat az uniós vagy a tagállami jog is meghatározhatja.

²⁶ Az adatfeldolgozó az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely az adatkezelő nevében személyes adatokat kezel;

általában csakis az érintett beleegyezésével szabad; mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját, vagyis mindenkinek joga van tudni, ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát. Kivételesen törvény elrendelheti személyes adat kötelező kiszolgáltatását, és előírhatja a felhasználás módját is. Az ilyen törvény korlátozza az információs önrendelkezés alapvető jogát, és akkor alkotmányos, ha megfelel az Alkotmány 8. §-ában megkövetelt feltételeknek.”

Az Alkotmánybíróság kifejtette az adatvédelem további fő követelményeit is: így azt, hogy az adatkezelésnek átláthatónak kell lennie, biztosítani kell a tájékoztatáshoz, a helyesbítéshez, valamint a törléshez való jogot, továbbá az ezen jogok érvényesítéséhez szükséges előfeltételeket (pl. az adattovábbítási nyilvántartás vezetését). A két legfontosabb biztosítékként az Alkotmánybíróság a célhozkötöttséget, valamint az adatok továbbításának és nyilvánosságra hozatalának korlátozását jelölte meg.

A Sólyom László nevéhez fűződő alaphatározat egészen a GDPR megjelenéséig meghatározta a magyar adatvédelmi jog kereteit. Ennek kifejeződése, hogy a fentiekben meghatározott alapjogi követelményeket követve, minősített 2/3-os többségű törvényként született meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény, majd e törvénynek a koncepcióját és szabályait átvéve született meg az Alaptörvény felhatalmazása szerint az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény, amelynek egyetlen sarkalatos törvényi minősített tárgyköre a NAIH jogállására és feladatkörére vonatkozó rendelkezés, amely az 1992-es törvényben létrehozott adatvédelmi ombudsmani rendszert váltotta fel.

2.3.1. Alapelvek

A személyes adatok kezelésére vonatkozó alapelveket az Alkotmánybíróság a – már idézett – 15/1991. (IV. 13.) AB határozatában meghatározta, mely alkotmányos követelmények mind a magyar jogban, mind az uniós szintű adatvédelmi szabályozásban megjelennek. Az 1991-ben íródott határozat leegyszerűsítő sémájához képest bebizonyosodott, hogy az adatkezelés jogalapjára nézve sokkal részletesebb, illetve némi képp megengedőbb szabályozásra van szükség. Amellett ugyanis, hogy az érintett hozzájárulását adja az adatkezeléshez, vagy törvény kötelező

adatkezelést rendel el, lehetséges, hogy az adatkezelés egy szerződés előkészítéséhez vagy végrehajtásához szükséges, vagy valamilyen szerződésből fakadó jogi kötelezettség teljesítéséhez nélkülözhetetlen. Ezen túl olyan esetek is elképzelhetőek, amikor az adatkezelőnek jogos érdeke fűződik az adatkezeléshez, és sem az érintett hozzájárulása, sem törvényi felhatalmazás nem áll rendelkezésre, mégis, az érintett és az adatkezelő érdekeinek mérlegelése alapján arra jutunk, hogy az adatok kezelése révén megvalósuló jogkorlátozás arányban áll az érvényesíteni kívánt érdekekkel. Ennek kapcsán, a GDPR-ban meghatározott alapelvek mentén minden adatkezelésnek meg kell felelnie az alapelvi követelményeknek.

A jogszerűség, tisztességes eljárás és átláthatóság követelménye szerint a személyes adatok kezelését jogszerűen és tisztességesen, valamint az érintett számára átlátható módon kell végezni. Ezeknek az alapelveknek az érvényesülését szolgálja a kezelt adatok *jogalapokhoz* való kötöttsége. Az adatkezelés jogalapja a jog által absztrakt módon meghatározott azon esetek köre, amikor a személyes adatok kezelését legitimnek ismeri el. A jogszabályba foglalt esetekben a legitimitás mellé legalitás, jogszabályban rögzítettség társul.²⁷ A *tisztességes eljárás követelményét* többek között az *érintetti jogok gyakorlásával összefüggésben* kell alkalmazni, míg ezen érintetti jogok érvényesülésével és a tisztességes eljárás követelményével együtt jelenik meg az átláthatóság követelményének a teljesítése, amely az adatkezelésre vonatkozó érintetti tájékoztatások és adatkezelői nyilvántartások vezetésében mutatkozik meg.

A célhoz kötöttség alapelve szerint a személyes adatok gyűjtése csak meghatározott, egyértelmű és jogszerű célból kell történnjen, úgy, hogy azokat ne kezeljék ezekkel a célokkal össze nem egyeztethető módon; a GDPR 89. cikk (1) bekezdésének megfelelően nem minősül az eredeti céllal össze nem egyeztethetőnek a közérdekű archiválás céljából, tudományos és történelmi kutatási célból vagy statisztikai célból történő további adatkezelés. Az *adattakarékosság (adatminimalizáció) alapelve* szerint az adatkezelés céljai szempontjából megfelelőek és relevánsak kell, hogy legyenek, és a szükségesre kell korlátozódniuk. A *pontoság alapelve* szerint a személyes adatoknak pontosnak és szükség esetén naprakésznek kell lenniük; minden észszerű intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy az adatkezelés céljai szempontjából pontatlan személyes

---

²⁷ PÉTERFALVI, A. szerk. (2012): *Adatvédelem és információszabadság a mindennapokban*, Budapest, 90.

adatokat haladéktalanul töröljék vagy helyesbítsék. A *korlátozott tárolhatóság alapelve* szerint a személyes adatok tárolásának olyan formában kell történnie, amely az érintettek azonosítását csak a személyes adatok kezelése céljainak eléréséhez szükséges ideig teszi lehetővé; a személyes adatok ennél hosszabb ideig történő tárolására csak akkor kerülhet sor, amennyiben a személyes adatok kezelésére a GDPR 89. cikk (1) bekezdésének megfelelően közérdekű archiválás céljából, tudományos és történelmi kutatási célból vagy statisztikai célból kerül majd sor, az e rendeletben az érintettek jogainak és szabadságainak védelme érdekében előírt megfelelő technikai és szervezési intézkedések végrehajtására is figyelemmel. Az *integritás és bizalmas jelleg (adatbiztonság) alapelve* alapján, az adatok kezelését oly módon kell végezni, hogy megfelelő technikai vagy szervezési intézkedések alkalmazásával biztosítva legyen a személyes adatok megfelelő biztonsága, az adatok jogosulatlan vagy jogellenes kezelésével, véletlen elvesztésével, megsemmisítésével vagy károsodásával szembeni védelmet is ideértve. Amennyiben az adatok biztonsága sérül, úgy adatvédelmi incidensről beszélünk. Ezt az adatkezelő minden esetben köteles a nyilvántartásába felvezetni, amennyiben az incidens az érintettek jogaira nézve is valószínűsíthetően magas kockázattal jár, az incidenst a tudomásszerzést követő 72 órán belül be kell jelenteni a NAIH-nak, valamint az adatok alanyait is tájékoztatni kell.

Az *elszámoltathatóság elve* szerint az adatkezelő felelős az összes alapelvnek való megfelelésért, továbbá képesnek kell lennie e megfelelés igazolására. Ez az adatvédelmi jog „szuperelve”. Az általános bizonyítási teher megfordul, és az adatvédelem kapcsán minden esetben az adatkezelőnek kell bizonyítania, hogy az adatkezelési tevékenysége megfelel a jogszabályokban meghatározott követelményeknek.

2.3.2. Jogalapok

A korábbi hazai szabályozás a személyes adatok kezelését főszabály szerint két jogalapon tette lehetővé: egyrészt az érintett – előzetes tájékoztatáson alapuló – hozzájárulása alapján, másrészt kötelező jelleggel, amennyiben azt törvény vagy törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból rendelte el.

A magyar adatvédelmi jog hagyományosan *dichotóm* adatkezelési jogalaprendszerének következménye volt, hogy a hozzájáruláson alapuló adatkezelések köre túlzottan kitérítésre került, másrészt felvetette

azt a kérdést is, megfelel-e a magyar szabályozás ezen a ponton az Irányelvnek. Az Infotv. ezért bevezette a „másodlagos” jogalapoknak²⁸ nevezett jogalapokat. Az Irányelv már a GDPR előtt is tartalmazta széleskörű jogalap-katalógusát, tehát számos olyan jogalapot ismert el lehetséges adatkezelési jogalként, amely az információs önrendelkezési jog doktrínája és korábban hatályos Avtv. 3. § (1) bekezdésében foglalt szabályozás szerint a magyar adatvédelmi jogban sokáig nem volt önálló adatkezelési jogalap.²⁹ Megjegyzendő, hogy az Avtv. 2003. évi módosítása az Irányelv 7. cikkében szereplő jogalapokat adatkezelési cél jelleggel vezette be a törvény szövegébe. Az Avtv. 5. § (4) bekezdése szerint: a személyes adatot – akár az érintett hozzájárulásával, akár jogszabály alapján – különösen akkor lehet kezelni, ha ez közérdekű feladat vagy az adatkezelő törvényi kötelezettségének teljesítéséhez, az adatkezelő vagy az adatátvevő harmadik személy hivatalos feladatának gyakorlásához, az érintett létfontosságú érdekeinek védelméhez, az érintett és az adatkezelő között létrejött szerződés teljesítéséhez, az adatkezelő vagy harmadik személy jogos érdekének érvényesítéséhez, társadalmi szervezetek jogszerű működéséhez szükséges.”

Ennek következtében a magyar adatvédelmi jog adatkezelési jogalapokat illető rendelkezései jellemzően szigorúbbak voltak az EU tagállamaiban ismert adatvédelmi szabályainál. E magasabb szintű alapjogi védelem azonban – egyes nézőpontokból – olyan jogi önkorlátozó tényezőként merült fel, amely a gazdasági versenyben a hazai résztvevőket hátrányosabb helyzetbe hozta, a többi tagállam gazdasági szereplőjéhez képest.³⁰ Jóri András véleménye szerint „[e]gyes, az EU területén mindennapos adatkezelések – mint például a közvetlen üzletszerzés céljait szolgáló ún. listakereskedelem [list broking] – Magyarországon jogellenesnek minősültek. Ez kétségtelenül hasznos az állampolgárok magánszféráját tekintve, ugyanakkor fölöslegesen korlátozónak minősül a magyar versenyszféra szempontjából. Számos esetben a szabályozás ráadásul indokolatlanul tett különbséget adatkezelők között – míg a profitorientált közvetlen üzletszerző cégek számára a direktmarketing célú adatkezelések széles körére törvény ad felhatalmazást, addig nonprofit szervezetek hasonló lehetőségekkel nem élhettek; míg főszabály szerint valamely

---

²⁸ JÓRI, A. (2018): *Az adatkezelő vagy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítése mint jogalap ("érdekmérlegelés" jogalap)*. In: JÓRI, A. szerk.: *A GDPR magyarázata*, Budapest, 160.

²⁹ JÓRI 2018, 161.

³⁰ JÓRI 2018, 162.

gazdasági társaság csak az érintett hozzájárulására támaszkodva továbbíthatta adósának adatait követeléskezelő cég számára, addig egyes területeken működő cégek számára ez a lehetőség adott volt.”

E kérdés megítélése azon alapul, hogy korlátozásnak tekinthető-e a magasabb szintű alapjogvédelmi intézmény rendszer. Ez tehát abszolút nézőpont kérdése. Az alapjog-korlátozás szempontjait érintően is különféle elméletek ismertek. Külön válasza van a természetjogi, a pozitivistá, az utilitarista (haszonelvű) és a moralista szemléletnek. Míg a természetjogi és a moralista – bár más-más szempontból, de – nem ismer el teljes korlátozást, addig a pozitivistá-haszonelvű megközelítés a személy érinthetetlen dimenziójával nem számol.³¹

A fenti elméletek azon kérdés mentén alakultak ki, hogy *miként lehet az egyén és a közösség érdekeit összeegyeztetni*. A központi kérdés, hogy *van-e az egyén szabadságának, autonómiájának egy olyan határa, amely semmilyen körülmények között nem sérthető meg, avagy a közösség haszna érdekében bármilyen korlátozás, beavatkozás megengedett*.³² Mindkét megközelítés lehetővé teszi az alapjogkorlátozást, de míg az első a korlátozásnak határt szab, addig az utóbbi nem; ugyanakkor megjelenhet úgy is, mint két szélsőség: az egyik, amely olyan tágra nyitja az egyén sérthetlenségi dimenzióját, hogy az már a közösségi szempontok elenyészéséhez vezet, míg a másik – szélsőséges esetben – a közösség érdekei az egyén elnyomását eredményezik, az egyén eszközzé válik a közösség céljai érdekében.³³

A teljesség kedvéért, az információs önrendelkezési jog korlátozásának egyes fokozatait (és a szabályozásban megtalálható sorrendiség) mentén – amely ugyan nem jelent hierarchiát az egyes jogalapok alkalmazása kapcsán – tekintsük át az uniós szinten létrehozott jogalapok katalógus elemeit és azoknak legesszenciálisabb követelményeit!

A GDPR 6. cikk (1) bekezdésében található felsorolás – Osztopáni Krisztián véleménye szerint – nem jelent rangsort a jogalapok között. Ugyanakkor elismeri: azáltal, hogy a jogalapok ismertetése a hozzájárulással kezdődik, a szabályozás implicite kiemeli azt, hogy az adatvédelem alapvetően az információs önrendelkezési jogra, vagyis arra épül,

---

³¹ BALOGH, Zs. (2019): *Általános rész. Az alapjogok korlátozása*. In: SCHANDA, B. – BALOGH, Zs. szerk.: *Alkotmányjog-Alapjogok*, Budapest, 41.p

³² BALOGH 2019, 41–42.

³³ BALOGH 2019, 41–42.

hogy a saját személyes adataival - a törvény által meghatározott keretek között - mindenki maga rendelkezhet.³⁴

Az első jogalap, amely az önrendelkezési jog teljes értékű érvényesülését szolgálja, az, ha az adatkezeléshez az érintett hozzájárulását adta személyes adatainak egy vagy több konkrét célból történő kezeléséhez. A hozzájárulás érvényességének fogalmi feltétele, hogy az adatkezeléshez az érintett akaratának kinyilvánítása önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló és egyértelmű legyen, amellyel az érintett nyilatkozat vagy a megerősítést félreérthetetlenül kifejező cselekedet útján jelzi, hogy beleegyezését adja az őt érintő személyes adatok kezeléséhez. Ez alapján a hierarchikus jogviszonyokban (pl. munkaviszonyban) meglehetősen szűk körben alkalmazható ez a jogalap.

A további jogalapok kapcsán az információs önrendelkezés korlátozásra kerül. Így kifejezetten akkor, ha az adatkezelés olyan szerződés teljesítéséhez szükséges, amelyben az érintett az egyik fél, vagy az a szerződés megkötését megelőzően az érintett kérésére történő lépések megtételéhez szükséges, bár a szerződés megkötési szándék főszabály szerint az érintett saját akaratából, elhatározásából jön létre, így még az egyén autonómiája (ha nem is kifejezetten a személyes adatainak felhasználása végett) azért valahol mégicsak tetten érhető. Másfelől előfordulnak olyan esetek is, amikor az egyén önrendelkezési jog a szerződéskötés kapcsán nem egyértelmű, pl. közüzemi szerződések létrejötte, közszolgáltatások igénybevétele esetén, amelyeknek a jogi kereteit jogszabály állapítja meg. A jogi keretek törvényben vagy törvényi felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletben való szabályozása már átvezet az adatkezelés az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítésére vonatkozó jogalap alkalmazásához, valamint a közérdekű vagy a közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtásához szükséges jogalaphoz.

A fenti jogalapokon túl az információs önrendelkezési jogot a közösség, vagy más személyek érdekeivel szemben a leginkább – nem törvényi szinten meghatározott – korlátozó jogalapok a létfontosságú érdekei védelmének jogalapja, és az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges jogalap. A jogos érdek, mint jogalap a közhatalmi szervek vonatkozásában nem alkalmazható. A közha-

---

³⁴ OSZTOPÁNI, K. (2018): *Jogalapok*. In: PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. – BUZÁS, P. szerk.: *Magyarázat a GDPR-ről*, Budapest.

talom gyakorlójaként az államnak meg van az a lehetősége, hogy jogszabályokat alkosson, mely által jogi normába foglalhatja a saját „jogos érdekét”.

3. A jogos érdek kérdésének jogforrási szintje

A második kérdés, ami felmerül a jogkorlátozás alapjogi dogmatikájának vizsgálta során, hogy *az alapjogkorlátozás törvényi jogforrási szintet* kíván meg az alapjogok tartalmának és korlátjainak megállapítása tekintetében.

Az uniós és tagállami jog jogalkotási jellegének viszonya tekintetében fontos rögzíteni, hogy míg a *törvény, mint a tagállami hatáskörben – az állampolgárok által közvetlenül választott országgyűlési képviselők által, a törvényhozói hatalmat gyakorló – az Országgyűlés által elfogadott, a köztársasági elnök által kihirdetett olyan jogalkotási eredmény*, amelynek a legitimitációja közvetlenül visszavezethető a népre; addig a GDPR uniós rendeleti formában került megalkotásra, *több tagállam képviselője alkotja meg, közvetlenül alkalmazandó*. A belső „integrált” jogforrási hierarchiában³⁵ magasabb szinten áll a hazai törvényeknél, de kérdés, a tárgykör szabályozhatóságának felhatalmazása, mivel a rendeleti jogi aktus demokratikus legitimitációs láncolata közvetettebb, így e kérdéskör kapcsán merül fel a *hatáskör-átruházás* kérdése. A törvényi rögzítettség kapcsán ide tartozik továbbá a „*törvényi felhatalmazáson*”³⁶ alapuló jogos érdek, mely esetben szintén szükséges az érdekmérlegelési teszt lefolytatása.

A hipotézis szerint az érdekmérlegelési teszt lefolytatásának követelményeit, valamint a jogos érdek alkalmazhatóságának körét törvényi szinten lenne szükséges rögzíteni (törvényi felhatalmazás). E követelmények meghatározása vajon mennyire egyeztethető össze az EU bíróság gyakorlatával?

---

³⁵ PATYI, A. – VARGA, Zs. A. (2012): *Általános közigazgatási jog (az Alaptörvény rendszerében)*, Budapest – Pécs, 52.

Az úgynevezett „integrált” jogforrási rendszer elmélete alapján a magyar jogrendszer három jogrend, nevezetesen a belső jog, az uniós jog, valamint a nemzetközi jog forrásaiból épül fel.

³⁶ OSZTOPÁNI 2018.

3.1. Az információs önrendelkezési jog tartalmának jogforrástani vizsgálata

Az alapjog-korlátozás formai követelményei röviden: korlátozni csak törvényben és előre meghatározott eljárás szerint szabad.³⁷ *Az előre meghatározottság kérdését, a jogos érdek alkalmazásának előfeltételét az érdekmérlegelési teszt előzetesen betölti formális szempontból, azonban tartalmi meghatározása hiányzik a belső jogrendszerből, ami véleményem szerint jogbizonytalansághoz vezet.*

Az Európai Unió alapjait és működését meghatározó az alapító-szerződések – mint elsődleges jogforrások – nemzetközi szerződéseknek minősülnek, amelyeknek megkötésével az Unió tagállamai abban állapodtak meg, hogy egyes, a joghatóságuk alá tartozó kérdésekben őket megillető hatásköreiket a többi tagállammal közösen, az alapító-szerződésekben meghatározott mechanizmusok, intézmények útján gyakorolják.

Az Alaptörvény E) cikke e hatáskörátruházás kapcsán általánosan kimondja, hogy Magyarország az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében. A következő bekezdésben azonban alkotmányos szinten meghatározásra kerül, hogy Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja. A második bekezdés szerinti hatáskörgyakorlásnak *összhangban kell állnia az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal*, továbbá nem korlátozhatja Magyarország területi egységére, népességére, államformájára és állami berendezkedésére vonatkozó elidegeníthetetlen rendelkezési jogát.

Bendik Tamás tüpontosággal állapítja meg, hogy a GDPR megalkotásából fakadó alapvető változás a szabályozás eszközeül választott jogforrás jogi természetének a következménye. EUMSz 288. cikkében meghatározottak szerint a rendeleti jogforrás az abban szabályozott jogviszonyok tekintetében közvetlenül hatályosul és alkalmazandó a tagál-

---

³⁷ BALOGH 2019, 47–53.

lami jogrendszerében, így az teljes egészében egységes jogi szabályozást eredményez a hatálya alá tartozó minden címzett vonatkozásában.³⁸ Maga a GDPR [9] preambulum bekezdése is kinyilvánítja, hogy a rendeleti jogforrási szintű szabályozási technika abból a meggyőződésből fakadt, hogy a tagállami adatvédelmi előírások egymástól való lényeges eltérésének egyik legfontosabb kiváltó oka a jogforrás jellegében volt keresendő.³⁹

Az általános adatvédelmi rendelkezéseket magába foglaló jogforrás *rendeleti* jellege az ahhoz kapcsolódó tagállami szabályozási technika tekintetében alapvetően eltér a korábbi *irányelvi* jogforrás által megkövetelt szabályozási technikától. Az irányelvi rendelkezések címzettje a tagállam, nem annak joghatósága alatt álló jogalanyok. Ebből fakadóan az irányelvek előírásait a tagállam tartalmilag is a belső jog részévé köteles tenni. A közvetlenül hatályosuló és alkalmazandó rendeleti szabályok ezzel szemben tipikus esetben minden tagállamban azonos, egységes tartalommal érvényesülnek, azok a belső jogban nem ismételhetőek meg. A tagállam kötelezettsége, hogy a rendeleti szabályok akadálymentes alkalmazhatóságát biztosítsa, egyrészt a rendeleti szabályokkal tartalmilag ellentétes belső jogi szabályok deregulációjával, másrészt a rendeleti szabályok érvényesüléséhez nélkülözhetetlen kiegészítő jogalkotási és egyéb intézkedések útján.⁴⁰

Az EUMSZ 16. cikke (az EKSz. korábbi 286. cikke) általánosan kimondja, hogy mindenkinek joga van a rá vonatkozó személyes adatok védelméhez. A második bekezdésben megteremti a rendeleti jogalkotásra történő felhatalmazást, mely szerint a *természetes személyeknek az uniós intézmények, szervek és hivatalok által, illetve az uniós jog alkalmazási körébe tartozó tevékenységeik során a személyes adataiknak a tagállamok által végzett feldolgozása tekintetében történő védelmére, valamint az ilyen adatok szabad áramlására vonatkozó szabályokat rendes jogalkotási eljárás keretében az Európai Parlament és a Tanács állapítja meg.* E szabályok tiszteletben tartását független hatóságok ellenőrzik.

Bendik Tamás is megállapítja, hogy azon tárgykörök, amelyek tekintetében az uniós tagállamok szuverenitásuk gyakorlását nem ruházták

---

³⁸ BENDIK, T. (2018): *A tagállami jog és a GDPR viszonya - az Infotv. szerepe a megváltozott szabályozási környezetben.* In: BUZÁS, P. – PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. szerk.: *Magyarázat a GDPR-ról,* Budapest, 37.

³⁹ Uo.

⁴⁰ BENDIK 2018, 40.

át az uniós intézményekre, nemzeti jogalkotási és jogalkalmazási hatáskörben maradtak.⁴¹ Így a személyes adatok védelme vonatkozásában is korlátozott az Európai Unió jogalkotási hatásköre.⁴² Azon tárgykörökben, amelyek nem tartoznak az uniós jog hatálya alá, sem a Charta, sem az alapítószerződések, sem az azok alapján megalkotott másodlagos uniós jogi aktusok nem alkalmazandóak.⁴³ Ezt a korlátozott tárgyköri hatályt az adatvédelmi csomagban elfogadott uniós jogi aktusok is rögzítik.⁴⁴ Bendik Tamás rámutat, hogy a tagállami jogalkotónak tehát uniós jogi szempontból alkotmányos kötelezettsége az, hogy azon tárgykörök, tevékenységek adatkezelési jogviszonyait szabályozza, amelyek az uniós jog hatályán kívül esnek.⁴⁵ Azonban az uniós alapítószerződések, az másodlagos uniós jogi aktusok nem adnak olyan konkrét felsorolást, amely az uniós jog hatálya alá tartozó vagy éppen annak hatálya alá nem tartozó tárgyköröket pontosan és kimerítő módon azonosítaná. A GDPR és a bűnügyi irányelv preambulumbekzdései is csupán a nemzetbiztonsággal kapcsolatos tevékenységet mint egy példát említik ezen tárgykörök vonatkozásában.⁴⁶

A fentiekkel egyetértve, azonban annyival egészíteném ki az uniós jogalkotási hatáskör kérdését, hogy *álláspontom szerint, a jogos érdek jogalapjának létrehozására és a hozzá kapcsolódó érdekmérlegelési teszt követelményének előírására az EU-nak nincs explicit felhatalmazása. A Charta 52. cikke, és az Alaptörvény E cikk (2) bekezdése is az alapjogok gyakorlásának (korlátozásának követelményeit) tagállami hatáskörben, törvényi szinten rendeli rendezni. E kérdéskör irányelvi szinten történő meghatározása még összeegyeztethető lett volna a magyar Alaptörvény E cikkében foglaltakkal, azonban a jelenlegi megoldás nem tartja tiszteletben a magyar alkotmányjogi hagyományokat.*

3.2. Hatáskör-átruházás vagy tagállami hatáskör? – a „jogos érdek” megalkotásának uniósjogi felhatalmazása

Az információs önrendelkezési jog tartalmának és korlátozásának kapcsán az Emberi Jogok Európai Bíróságának konzekvens gyakorlata,

---

⁴¹ BENDIK 2018, 38.

⁴² Uo.

⁴³ Uo.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ BENDIK 2018, 38–42.

⁴⁶ Uo.

amit a *Leander-ügyben* összegzően megállapított, és amelyet azóta több ügy⁴⁷ kapcsán is megerősített, hogy akkor megfelelő a korlátozás, ha több követelmény teljesülése mellett (legitim célból, demokratikus társadalomban való igazoltság mellett); azt törvény írja elő, azaz a belső jogban meg kell határozni azt a jogalapot, amelyen a jogkorlátozás alapul.⁴⁸ Ez a jogi szabályozottság ugyan nem formai, hanem tartalmi kritérium, meg kell felelnie a jogbiztonság azon követelményének, miszerint kellően meghatározottnak és az emberek számára hozzáférhetőnek kell lennie.⁴⁹

A vizsgálódások szempontjából, az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal való összhang kitétele a leghangsúlyosabb, ami magába foglalja az alapvető jogok korlátozására vonatkozó követelményeket is.

Ennek kapcsán az EUSz. 6. cikk (1) bekezdésének megfelelően az Unió elismeri a Charta szövegében foglalt jogokat, szabadságokat és elveket; és e Charta ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések. A Charta 8. cikkében foglalt személyes adatok védelméhez való alapvető jog szorosán kapcsolódik a Charta 7. cikkében szereplő, a magánélet tiszteletben tartásához való joghoz. Ugyanakkor a személyes adatok védelméhez való jog azonban nem abszolút jog, hanem a társadalomban betöltött szerepének függvényében kell figyelembe venni. Ennek megfelelően a Charta 8. cikkének (2) bekezdése lehetővé teszi a személyes adatok kezelését, ha teljesülnek bizonyos feltételek. E tekintetben az említett rendelkezés szerint a személyes adatokat csak „tiszteletesen és jóhiszeműen, meghatározott célokra, az érintett személy hozzájárulása alapján vagy valamilyen más, *a törvényben rögzített jogos okból lehet kezelni*”. Ezenfelül a Charta 52. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a Chartában elismert jogok és szabadságok gyakorlása *csak a törvény által*, és e jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az arányosság elvére figyelemmel, korlátozásukra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.

A Charta az alapjogok jogforrásai kapcsán differenciál: az alapjogok korlátozása kapcsán a (tagállami hatáskörben megalkotott) törvényi

---

⁴⁷ Rotaru v. Romania (2000) idézi NAGY, K. (2015): *Az információs önrendelkezési jog*, 209–230, In: SMUK, P. szerk.: *Alkotmányjog III.: Alapjogok*. Győr, i.m. 210.

⁴⁸ P. G. and J. H. v. the United Kingdom (2001) idézi NAGY 2015, 210.

⁴⁹ P. G. and J. H. v. the United Kingdom (2001) idézi NAGY 2015, 210.

szinten történő meghatározását, míg az 52. cikk (5) bekezdése az uniós intézmények alapjogérvényesítése kapcsán jogalkotási és végrehajtási aktusokra hivatkozik, valamint az uniós jog végrehajtására irányuló jogi aktusokra hivatkozik.⁵⁰ Azonban álláspontom szerint *az EUMSZ 16. cikkében meghatározott jogalkotási felhatalmazás az alapjog korlátozására vonatkozó követelmények megállapítására nem ad felhatalmazást.*

A fentiek kapcsán Bendik is elismeri arra, hogy sem a Charta, sem a másodlagos jogalkotási aktusok jogalapjául is szolgáló EUMSZ 16. cikke korlátozást nem tartalmaz, megalapozottan kérdőjelezhető meg, hogy az adtavédelmi csomagban elfogadott aktusok e tekintetben az elsődleges uniós joggal maradéktalanul összhangban vannak-e azzal, hogy az érintettek alapjogainak védelmét e tárgyi hatályon kívül eső területen nem biztosítják.⁵¹ Bendik rámutat, hogy a magyar jogalkotót az Alaptörvény, valamint vállalt nemzetközi jogi kötelezettségei arra kötelezik, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő jog mint alapjog érvényesülését minden, a joghatósága alá tartozott jogviszonyban biztosítsa: a magyar jogrendszerben a személyes adatok védelméhez fűződő jog alapjogi jellegéből fakadóan ezen alapjog érvényesülésének biztosítékaira, a személyes adatok kezelésére vonatkozó feltételrendszerre, az adatkezelőt terhelő kötelezettségek és az érintetteket megillető jogosítványok körére, továbbá az alapjog érvényesülésének ellenőrzésére létrehozott intézmény feladat- és hatáskörére vonatkozó szabályokat törvényi szintű jogszabályok állapítják meg.⁵²

A magyar alapjog korlátozási doktrína a formai kritériumként következetesen a törvényi szabályozást írja elő. Az alapjog-korlátozás formai követelményei röviden: korlátozni csak törvényben és előre meghatározott eljárás szerint szabad.⁵³ *Az előre meghatározottság kérdését, a jogos érdek alkalmazásának feltételét az érdemérlegelési teszt előzetes*

---

⁵⁰ (5) Az ebben a Chartában foglalt, alapelveket megállapító rendelkezések a saját hatásköreik gyakorlása során az Unió intézményei, szervei és hivatalai által elfogadott jogalkotási és végrehajtási aktusok, illetve a tagállamok által elfogadott, az uniós jog végrehajtására irányuló jogi aktusok útján hajthatók végre. E rendelkezésekre bíróság előtt kizárólag az ilyen jogi aktusok értelmezése, illetve jogszerűségének megítélése tekintetében lehet hivatkozni.

⁵¹ BENDIK 2018, 39.

⁵² BENDIK 2018, 41.

⁵³ BALOGH 2019, 47–53.

lefolytatásának követelménye betölti formális szempontból, azonban tartalmi meghatározása hiányzik a belső jogrendszerből, ami véleményem szerint jobbizonytalansághoz vezet.

3.3. Törvényi felhatalmazás a jogos érdek jogalapjának alkalmazására

A jobbiztonság követelményét szolgálná az a megoldási mechanizmus, amennyiben a jogos érdekre vonatkozó feltételeket (érdekmérlegelési teszt szempontjai) és magának a jogos érdekre való hivatkozásnak törvényi jogalapja (felhatalmazás) lenne. Így az engedményezési szerződés a követeléskezelő és az engedményező között, nincs törvényi jogalap az adós adatkezelésre – a törvénynek szükséges ezeket a felhatalmazásokat megadni, vagy a lakcímnnyilvántartás kérdése, amikor az igénylő a jogos érdekére alapozza a megismerni kívánt adatot, de az adatkiadására a közhatalmat gyakorló ügyintézőnek nincs kifejezett jogosultsága.

4. A jogos érdek alapjogi tartalmának vizsgálata

E fejezet központi kérdése, hogy a *jogos érdek fogalma*, mennyiben egyeztethető össze a „más alapjog vagy alkotmányos érték” fogalmával, majd az érdekmérlegelési teszt az alkotmánybíróság által kidolgozott alapjogkorlátozási teszttel. Ehhez az információs önrendelkezési jog korlátozása kapcsán kialakított teszt, majd az érdekmérlegelési tesztek kerülnek a fókuszba.

4.1. Az alapvető jog és az alkotmányos érték fogalma

Az alapjogoknak több kategóriáját is meg lehet különböztetni: az alapvető jogok és az emberi jogok csoportját. Amennyiben az alapvető jog fogalmát olyanképpen fogjuk fel, hogy az az alapjogok azon csoportját képezi, amelyet a nemzeti alkotmányok alapvető jogként ismernek el.⁵⁴

---

⁵⁴ Halmai Gábor és Tóth Gábor Attila szerint az „alapvető jogok” kifejezés és az „alapjogok” szó szinonimák, s gyakran még az alkotmányos jogok kifejezés is ezzel azonos jelentésben fordul elő. HALMAI, G. – TÓTH, A. (2008): *Emberi jogok*, Budapest, 29. Ez a megállapítás Gárdos-Orosz Fruzsina álláspontja szerint téves, mert „alkotmányos jognak nevezhető minden, az alkotmányon alapuló alanyi jog, így azok is, amelyek nem az

Emberi jogok alatt azt értjük, hogy léteznek olyan jogosultságok, amelyek az embereket emberi mivoltuknál fogva illetik meg, amelyeket nem az állam teremt, de köteles elismerni és tiszteletben tartani, és amely jogok minden embert egyenlően illetnek meg.⁵⁵ Az emberi jogok olyan erkölcsi és egyben alanyi jogok, amelyek azon alapulnak, hogy a jogosult emberi lény, akit emberhez méltó bánásmód illet meg.⁵⁶ Ma már azonban emberi jogok csoportja nem csupán az egyénnek az államhoz fűződő viszonyáról nyújt eligazítást, hanem az egyén és közösségei viszonyáról *más egyénekhez és közösségekhez* is. A különféle, méltánylást érdemlő emberi igényeket egyre nagyobb számban minősítik emberi jogoknak, és fokozatosan bővül az emberi jogok érvényesülési köre.⁵⁷

Az alkotmányos érték már kisebb védelmi szintet élvez az alapjogokkal szemben, így többek között a jogi igényérvényesítés lehetősége is kisebb. Az alkotmányos érték, az államcél egyfajta állami önkötelezést fejez ki, melyeknek az Alaptörvényben való kifejeződése leginkább az Alapvetések között jelenik meg az egyes intézmények védelme kapcsán, de az alapjogok korlátozása kapcsán legitim célként állja meg a helyét.

---

emberi jogok alkotmánybeli megfogalmazásai (például az országgyűlési képviselők jogosultságai)”. GÁRDOS-OROSZ, F. (2009): 8. § [*Alapjogok korlátozása*]. In: JAKAB, A. szerk.: *Az Alkotmány Kommentárja*, Budapest, 392. Az Alaptörvény ezen fogalmi meghatározásokhoz képest leginkább az alapvető jog terminológiáját alkalmazza, ezen belül is az ember alapvető egyéni és közösségi jogait, illetve ezen jogok és kötelezettségek természeténél fogva a törvény alapján létrehozott jogalanyok jogait nevezi meg.

⁵⁵ Az emberi jogok általános jellegét illetően három nézetet különböztet meg Takács Péter. Az első nézet szerint – Mauric Cranston Cranston: *What are Human Rights?* című műve alapján – az emberi jogok gyakorlatilag természetes jogok, csupán más az azokat alátámasztó érvek rendszere. A másik – szélesebb körben elterjedt – felfogás szerint az emberi jogok valójában erkölcsi jogok. „Egy emberi jog úgy határozható meg, mint egy egyetemes erkölcsi jog; mint valami olyasmi, amivel minden embernek, mindenütt és mindig rendelkeznie kellene; valami, amitől senkit sem lehet megfosztani anélkül, hogy súlyosan meg ne sértenék az igazságosságot; s ami minden emberi lényt pusztán azért illet meg, mert ember.” Végül, egy harmadik álláspont szerint az emberi jogok a jogok önálló csoportját jelentik, melyben a természetes és az erkölcsi jogok egyes elemei csak kiegészítő szerepet játszanak. TAKÁCS, P. (2011): *Az emberi jogok jogelméleti kérdései*. http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/jogbolcseleti/tansegkletek/2011-12/2011-12-2/takcs_p_-_az_emberi_jogok_jogelmleti_krdsei__a_jogok.pdf (A letöltés dátuma: 2016.01.29.)

⁵⁶ HALMAI – TÓTH 2008, i.m. 28.

⁵⁷ HALMAI – TÓTH 2008, i.m. 29.

4.2. A jogos érdek fogalma

A fentiekben meghatározott alkotmányban való rögzítettségénél alacsonyabb szintű jogforrásban való megjelenés is elegendő a jogos érdek igazolására. E feltételezés alátámasztására elsőként a hazai jogrendszer jogos érdek fogalmát vizsgálom meg a jogszabályok, valamint a hazai adatvédelmi hatóság gyakorlata szerint, majd rátérek az uniós adatvédelmi szabályozásban fellelhető támpontokra, így a GDPR-ban való meghatározás mellett, a 29. munkacsoport véleményére is.

4.2.1. A jogos érdek fogalma a magyar jogszabályok kontextusában

A jogos érdek fogalmát a magyar jog számos esetben, így a közigazgatási jog az *ügyfél fogalmának* meghatározásánál, valamint a polgári eljárásjog a *beavatkozás intézményének szabályozásánál* is használja.⁵⁸ A bírói gyakorlat szerint „jogos érdek fogalma alatt a jogszabályon alapuló, jog által védett érdeket kell érteni. A fél érintettsége a keresetőségi jogban (perbeli legitimáció, legitimitatio ad causam) valósul meg.”⁵⁹ Jóri András véleménye szerint felmerülhet továbbá olyan értelmezés is, amely szerint a jogos érdek megegyezik a *méltányolható érdek*, sőt akár a *gazdasági érdek* fogalmával. Jóri szerint ez a széles értelmezés a fenti jogalapok szinte korlátlan alkalmazhatóságához vezetnének. A német irodalom szerint jogos érdek az, *ami nem ellentétes a „Treu und Glauben” elvével.*⁶⁰

4.2.2. A jogos érdek fogalma a NAIH joggyakorlata szerint

A NAIH tiszteletben tartva az uniós jogalkotó szándékát és a meghatározott felügyeleti hatáskörét túl nem lépve foglalkozik a jogos érdek meghatározásával. E jogalapot, eljárásai során inkább az érdekmérlegelési szempontrendszernek felelt meg, mintsem, hogy explicit módon meghatározná, hogy melyek azok a jogos érdekek számító tények, amely alapján jogszerű a GDPR 6. cikk (1) bekezdés f) pontjának az alkalmazása. Így a NAIH 2018. évi beszámolójában⁶¹ kifejtette, hogy „[ha]

---

⁵⁸ JÓRI 2018, 168.

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ JÓRI 2018, Jogos érdek 169. Idézi: LIBER, Á. (2012): A jogos érdeken alapuló adatkezelésről. *Infokommunikáció és jog*, 2. sz. 79–88.

⁶¹ 2018. évi NAIH beszámoló

az adatkezelés jogalapja a jogos érdek, akkor az adatkezelőnek előzetesen érdekmérlegelési tesztet kell elvégeznie, továbbá a tájékoztatási kötelezettsége keretében az érintettet a tiltakozáshoz való jogáról is külön tájékoztatnia kell. Az általános adatvédelmi rendelet példálózóan megemlíti két esetet, melyeknél ennek a jogalapnak az alkalmazása gyakran előfordul, nevezetesen azokat, amikor az érintett az adatkezelő ügyfele vagy annak alkalmazásában áll.”

A NAIH gyakorlata konzekvensen képviseli azt az álláspontot, mely szerint a közhatalmi tevékenységgel összefüggő adatkezelés esetében nem alkalmazható a jogos érdek, mint jogalap. “Az adatkezelő közfeladatait meghatározó jogszabályi rendelkezéseken alapuló adatkezelések jogalapja tehát a GDPR 6. cikk (1) bekezdés e) pontja. Fontos kiemelni azt is, hogy egy közhatalmi tevékenységet vagy egyéb közfeladatot ellátó szerv – mint költségvetési szerv – minden közjogi és magánjogi jogviszonyának, és az ahhoz járulékosan kapcsolódó adatkezelési jogviszonyainak kizárólag közfeladatai ellátásával összefüggésben lehet alyna, ettől eltérő minősége fogalmilag kizárt. Ebből fakadóan e jogalap, mintegy magába olvasztja, elnyeli a további adatkezelési jogalapokat.”⁶² Jóri András ezzel kapcsolatban kimondja, hogy a NAIH jogos érdek fogalmáról általában elmondható, hogy ezen értelmezések az adatkezelőknek kedvező, széles értelmezést tett magáévá, ami Jóri szerint gyengítette a jogvédelem szintjét.⁶³ E megállapítás alátámasztására példaként hozza fel Jóri a Google Street View-ügyet, melynek kapcsán a NAIH úgy foglalt állást, hogy „[a] fentiek értelmében az adatkezelés jogalapjainak elemzése kapcsán az Adatvédelmi Irányelv 7. cikk f) pontját is figyelembe vettem, mivel úgy ítélem meg, hogy a Google-nek a GSV szolgáltatás bevezetéséhez és működtetéséhez olyan jogszerű érdeke fűződik, amelynek érvényesítéséhez szükséges lehet az érintett adatainak kezelése, és amely arányban áll az érintettek személyes adatai védelméhez fűződő jogának esetleges korlátozásával.”⁶⁴

Ennek kapcsán szükséges megvizsgálni, a NAIH GDPR alkalmazását követő joggyakorlatát is. Ennek kapcsán, a NAIH/2019/2402/9. számú határozatában, már szűkebben értelmezte a jogos érdek fennállásának létét, így kimondta, hogy „telefonszám jogérvényesítéshez szükségessége indokolatlan, mert a követeléskezelés nem jogi eljárás, hanem

---

⁶² 2018. évi NAIH beszámoló 36.

⁶³ JÓRI 2018, 169.

⁶⁴ 2012. évi NAIH beszámoló 57.

egy olyan a végrehajtást megelőző „eljárás”, mely a felek kölcsönös együttműködését és konszenzusát kívánja elősegíteni. A Kérelmező telefonszámának kezelése a követelés behajtásához és a Kérelmezővel történő kapcsolattartáshoz nem elengedhetetlenül szükséges, hiszen a Kötelezett a Kérelmezővel történő kapcsolattartásához a Kérelmező lakcímadatát kezeli. A telefonszám kezelése a gépjármű forgalomból való kivonásához sem szükséges.⁶⁵”

A NAIH/2019/2528. számú állásfoglalásában az iskolai évkönyv elkészítése során felmerülő adatvédelmi vonatkozású kérdések kapcsán igazolhatónak találta a jogos érdek fennálltát. “A fentiekkel összhangban, miszerint elkülönülő adatkezelési műveletnek minősül egy felvétel elkészítése és annak különböző módon történő felhasználása (évkönyvben, illetve nyilvános sajtófelületen), amely adatkezelési műveletek különböző célból lehetnek szükségesek, azokhoz az iskolának műveletenként eltérő érdeke fűződhet, így fontos, hogy az érdekmérlegelési teszt egyértelműen tartalmazza, hogy melyik adatkezelési művelet elvégzése pontosan miért áll jogos érdekében az iskolának.”

4.2.3. A jogszerű érdek fogalma a 29. munkacsoport szerint

A jogszerű érdek fogalmát, az Adatvédelmi Irányelv 7. cikk (1) bekezdés f) pontjában megfogalmazott jogalapot, a 29. cikk szerinti munkacsoport is értelmezte, amely külön véleményt szentelt e kérdésnek.⁶⁶ A munkacsoport először is rögzíti a különbséget a célhoz kötöttség elvéhez kapcsolódó cél és az érdek-fogalom között, melyek kapcsán példát is hoz, miszerint „a »cél« az a különös ok, amely miatt az adatot feldolgozzák, vagyis ez az adatfeldolgozás célja és szándéka. Az érdek azonban egy tágabb fogalom; az az érdek, amellyel az adatkezelő rendelkezik az adatfeldolgozásban, illetve az az előny, amelyet az adatkezelő származtat - vagy a társadalom származtathat - az adatfeldolgozásból. Például egy vállalatnak lehet érdeke a nukleáris erőművében dolgozók egészségének és biztonságának biztosítása. Ehhez kapcsolódóan a vállalatnak lehet célja bizonyos hozzáférést ellenőrző eljárások megvalósítása, ami igazolja meghatározott személyes adatok a dolgozók egészségének és biztonságá-

---

⁶⁵ https://naih.hu/files/NAIH-2019-2402_hatarozat.pdf

⁶⁶ 06/2014. számú vélemény az adatkezelő 95/46/EK irányelv 7. cikke szerinti jogszerű érdekeinek fogalmáról Elfogadás időpontja: 2014. április 9.

nak elősegítése érdekében végzett feldolgozását [kezelését].” Az érdeknek egyértelműen megfogalmazottnak kell lennie, és az is feltétel, hogy az az *adatkezelő által érvényesített* legyen; ezen túl a szöveg „*valós és fennálló érdeket feltételez*, olyat, amely megfelel a jelenlegi tevékenységeknek vagy a közeljövőben várható előnyöknek”. A vélemény szerint a „homályos vagy elméleti érdekek nem megfelelőek.”⁶⁷

A munkacsoport megkülönbözteti továbbá az érdekeket abból a szempontól is, hogy azok „lényegesek és előnyösek” a társadalom számára, vagy sem. Előnyösnek minősíti azt a média azon érdekét, hogy a kormányzati korrupcióról szóló információkat közzé tegye, vagy a tudományos kutatásokhoz fűződő érdeket. Ugyanakkor a vállalatok azon gazdasági érdekére, hogy minél többet tudjanak meg a lehetséges ügyfeleikről annak érdekében, hogy jobban megtervezhessék a termékeikről és szolgáltatásaikról szóló hirdetéseket” vagy kevéssé, vagy kifejezetten ellentmondásosan hatnak a társadalom egészére a munkacsoport véleménye szerint. Ez önmagában nem a jogszerűség megítélésével kapcsolatban fontos, hanem az érdekmérlegelési teszt során az érdekek súlyát megállapító mérlegeléssel kapcsolatban.

Összességében az érvényesített érdekekkel kapcsolatban a munkacsoport szerint három konjunktív követelmény fogalmazható meg:

- *törvényesnek* kell lennie (vagyis meg kell felelnie a vonatkozó uniós és nemzeti jognak);
- *kellően egyértelműnek* (vagyis kellően pontosnak) kell lennie annak érdekében, hogy a mérlegelési tesztet el lehessen végezni az érintettek érdekeire és alapvető jogaira vonatkozóan;
- *valós és fennálló érdekek* kell lennie (vagyis nem lehet elméleti érdek).

Ami a jogszerűség fogalmát illeti, a munkacsoport megállapítja, hogy „a jogszerű érdek fogalma érdekek széles körét foglalhatja magában, legyenek azok jelentéktelenek vagy lényegesek, egyértelműek vagy ellentmondásosak”. Az adatvédelmi munkacsoport gyakorlata tágabban határozza meg a „jogos érdek” fogalmát, mivel abba a nem közvetlenül jogszabályi rendelkezésen alapuló jogszerű érdekek és szükségletek is beletartoznak.⁶⁸

---

⁶⁷ 06/2014. számú vélemény az adatkezelő 95/46/EK irányelv 7. cikke szerinti jogszerű érdekeinek fogalmáról. 25-26.

⁶⁸ LIBER 2012, 79–88.

Jogszerű érdekekre hozza példaként a munkacsoport a szólás- vagy információszabadsághoz való jog gyakorlása, többek között a médiában és a művészetekben; hagyományos módú közvetlen üzletszerzés és az üzletszerzés vagy reklám más formái; nem kereskedelmi kéretlen üzenetek, többek között politikai kampányokhoz vagy jótékonyági adománygyűjtéshez; jogi kérelmek végrehajtása, ideértve a peren kívüli eljárások útján történő követelésbehajtást; csalás, szolgáltatásokkal való visszaélés vagy pénzmosás megelőzése; dolgozók biztonsági vagy vezetési célú ellenőrzése; belső informátori [visszaélés-jelentési] rendszerek; fizikai biztonság, informatikai és hálózati biztonság, történelmi, tudományos vagy statisztikai célú adatfeldolgozás, kutatási célú adatfeldolgozás (ideértve a piackutatást).

A fentiekén túl Liber Ádám, még a következő tíz jogos érdeken alapuló adatkezelési köröket gyűjtötte össze a munkacsoport tevékenysége alapján, ilyen a munkavállalói adatok kezelése, bírósági tárgyalásokat megelőző vizsgálat, külföldi hatóságtól származó, bírság terhével történő idézés; internetes keresőmotorok, belső visszaélés-jelentés, a fertőző betegségek elleni fellépés, földrajzi helymeghatározási szolgáltatások, kamerás megfigyelés, intelligens fogyasztásmérők adatkezelése.⁶⁹

4.2.4. Jogos érdek fogalma a GDPR preambuluma szerint

Bizonyos érdekeket *jogszerű érdeknek ismer el a GDPR preambuluma* (egyéb feltételek teljesülése mellett).

Így azokat az eseteket, amikor releváns és megfelelő kapcsolat áll fenn az érintett és az adatkezelő között, például olyan esetekben, amikor az érintett az adatkezelő ügyfele vagy annak alkalmazásában áll. A jogos érdek fennállásának megállapításához mindenképpen körültekintően meg kell vizsgálni többek között azt, hogy az érintett a személyes adatok gyűjtésének időpontjában és azzal összefüggésben számíthat-e ésszerűen arra, hogy adatkezelésre az adott célból kerülhet sor.

Ide tartozik továbbá a csalásmegelőzés érdekében végzett adatkezelés; a közvetlen üzletszerzési célú adatkezelés; a vállalkozáscsoport vagy „központi szervhez kapcsolódó intézmények részét képező adatkezelők” azon érdeke, amely ahhoz fűződik, hogy a vállalkozás-csoporton belül belső adminisztratív célból személyes adatokat továbbítsanak, ideértve az ügyfelek és az alkalmazottak személyes adatainak a kezelését is.

---

⁶⁹ LIBER 2012, 79–88.

Jogos érdekként ismeri el a GDPR a *hálózati és információbiztonság védelméhez fűződő érdek* („az érintett adatkezelő jogos érdekének minősül a közhatalmi szervek, számítástechnikai vészhelyzetekre reagáló egység [CERT], hálózatbiztonsági incidenskezelő egységek [CSIRT], elektronikus hírközlési hálózatok üzemeltetői és szolgáltatások nyújtói, valamint biztonságtechnológiai szolgáltatók által végrehajtott olyan mértékű személyes adatkezelés, amely a hálózati és informatikai biztonság garantálásához feltétlenül szükséges és arányos, vagyis adott titkossági szinten az érintett hálózat vagy információs rendszer ellenálló képessége az e hálózatokon és rendszereken tárolt vagy továbbított adatok, valamint az e hálózatok és rendszerek által nyújtott vagy rajtuk keresztül elérhető kapcsolódó szolgáltatások hozzáférhetőségét, hitelességét, integritását és bizalmas jellegét sértő véletlen eseményekkel, illetve jogellenes vagy rosszhiszemű tevékenységekkel szemben. Ez magában foglalhatja például az elektronikus kommunikációs hálózatokhoz való engedély nélküli hozzáférés és a rosszhiszemű programterjesztés megakadályozását, továbbá a szolgáltatás megtagadásával járó támadások, valamint a számítógépes és elektronikus kommunikációs rendszerekben való károkozás megállítását”).

4.3. A fejezet megállapítása

E fejezetben összemért alapjog és alkotmányos érték fogalom, valamint a jogos érdek fogalma egyértelműen azt az eredményt hozta, hogy nem beszélhetünk egy szinten álló védelemlről. Míg az alapjog és az alkotmányos érték esetében az alkotmányjogban való rögzítettség (még az implicit alapjogi elismertség is ide tartozik, amikor *expressis verbis* az alkotmány szövege nem utal ezekre az alapjogokra, alkotmányos értékekre, de a nemzetközi jogi kötelezettség vállalásokból, vagy az alkotmánybíróság gyakorlatából ezek a jogok levezethetők – lásd pl. élelemhez való jog) az alapjogkorlátozási teszt előfeltétele, addig a jogos érdek jogszabályban való rögzítettségé sem alapvető követelmény annak alkalmazásakor.⁷⁰

A vezérfonalat nem elhagyva, miszerint az alapjogkorlátozás alapvetően az egyén és az állam viszonyában értelmezhető, a magánjogi

---

⁷⁰ Vö. POZSÁR-SZENTMIKLÓSY, Z. (2016): *Alapjogok mérlegen: Az általános alapjogi tesztek dogmatikája*, Budapest.

jogviszonyokban való alapjogkorlátozáskor az államnak feladata megteremteni azokat a jogi kereteket, melyek során a magánfelek közötti jogkorlátozás is megfelel a jogbiztonság követelményéből fakadó a normavilágosság követelményének. Ellenkező esetben a jogos érdek fogalmának eltúlzott használata túlságosan tág keretet biztosít az információs önrendelkezési jog korlátozására, valamint hasonló élethelyzetekben alkalmazott jogos érdek jogalap használata – ellenkező jogértelmezésre is vezethet (attól függően, milyen érdekmérlegelési teszt minőséget képes az adatkezelő igazolni).

5. Az érdemérlegelési teszt és a szükségességi-arányossági teszt összevetése, jogos érdek alkalmazása kapcsán felállított biztosíték-rendszer

5.1. Az információs önrendelkezési jog korlátozásának feltételei a GRPR hatálybalépése előtt

A személyes adatok védelméhez való jog nem abszolút jog, azt az arányosság elvével összhangban, a társadalomban betöltött szerepének függvényében kell figyelembe venni, egyensúlyban más alapvető jogokkal. A GDPR kimondja, hogy a személyes adatok kezelését az emberiség szolgálatába kell állítani.

Az információs jogok tartalmát a GDPR és az Infotv. bontja ki. Az Infotv. rendelkezései a személyi szám általános alkalmazhatóságának jogellenességét kimondó 15/1991. (VI. 13.) AB határozatba foglalt elvi alapokra nagyban támaszkodik, amely a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként. A határozat kifejtette, hogy az információs önrendelkezési jog gyakorlásának feltétele és garanciája a célhoz kötöttség, ami azt jelenti, hogy személyes adatot feldolgozni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad, amelyet törvénnyel kell szabályozni. *Személyes adatot felvenni és felhasználni általában csak az érintett hozzájárulásával szabad.* Az átláthatóság követelményének teljesítése kapcsán mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját, vagyis mindenkinek joga van tudni, hogy ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát. A határozat rögzítette továbbá, hogy *kivételesen törvény elrendelheti a személyes adat kötelező kiszolgáltatását és előírhatja a felhasználás módját is; az ilyen törvény azonban, mivel*

korlátozza az információs önrendelkezési jogot, meg kell hogy feleljen az alapjogkorlátozás általános követelményeknek. Az ilyen rendelkezést tartalmazó törvény korlátozza az információs önrendelkezés alapvető jogát, ami pedig akkor alkotmányos, ha megfelel az általános alapjogkorlátozási teszt által meghatározott feltételeknek [15/1991. (IV. 13.) AB határozat].

Az Alkotmánybíróság az információs önrendelkezési jog korlátozásának feltételeit az alapjog-korlátozás általánosan alkalmazott tesztjéhez (szükségesség-arányosság) képest konkretizálta. A személyes adatok védelméhez való jog korlátozására is irányadó alapjogi-teszt alkalmazásakor *az Alkotmánybíróság az alapjogkorlátozás szükségessége körében értékeli a célhoz kötöttség követelményének érvényesülését: azt, hogy a személyes adat feldolgozásának van-e pontosan meghatározott és jogszerű célja; s az adatkezelés minden szakasza megfelel-e a bejelentett és közhitelűen rögzített célnak. Az információs önrendelkezési jog gyakorlásának tehát feltétele és egyben legfontosabb garanciája a célhoz kötöttség. Ez azt jelenti, hogy személyes adatot feldolgozni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad. Az adatfeldolgozásnak minden szakaszában meg kell felelnie a bejelentett és közhitelűen rögzített célnak. A célhoz kötöttségből következik, hogy a meghatározott cél nélküli, „készletre”, előre nem meghatározott jövőbeni felhasználásra való adatgyűjtés és tárolás alkotmányellenes [15/1991. (IV. 13.) AB határozat].*

Jóri András rámutat, hogy az Alkotmánybíróság a 46/1995. (VI. 30.) határozatában a személyes adatok védelméhez való jog korlátozása kapcsán természetszerűleg állapította meg, hogy a korlátozásnak „meg kell felelnie az alapjogi korlátozás mindenkor alkotmányos feltételeinek, azaz az Alkotmány 8. § (2) bekezdésében foglalt követelményeknek. Ez azt jelenti, hogy az információs önrendelkezési jogot, az Alkotmány 59. § (1) bekezdésében biztosított szabadságjogot mint alapjogot csak elkerülhetetlen esetben lehet alkotmányosan korlátozni, akkor ha a korlátozás elkerülhetetlenül szükséges és az a korlátozással elérni kívánt célhoz képest arányos”,⁷¹ és a korlátozás során a jogalkotónak a cél eléréséhez alkalmas legenyhébb eszközt kell választania.⁷² A kilencvenes évek közepén kialakult alkotmánybírósági gyakorlat szerint a személyes adatok vé-

---

⁷¹ 46/1995. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1995, 219, 223

⁷² JÓRI A. (2018): Adatvédelem: az alapjogvédelmi tesztől az érdekmérlegelésig, *Alkotmánybírósági Szemle*. 1. sz. 16.

delméhez fűződő jog korlátozását *nem indokolhatja önmagában közérdek*, így pl. célzott vagy ígért gazdasági növekedés, tartós gazdasági növekedés feltételeinek kibontakoztatása, illetőleg az ehhez fűződő közérdek az információs önrendelkezési jog korlátozásnak nem elegendő alkotmányos indoka.⁷³

Az információs önrendelkezési jog alapjogkorlátozási doktrínája egészen a GDPR hatálybalépéséig meghatározta a hazai adatvédelmi jog kereteit. Ennek sajátossága volt, hogy az információs önrendelkezési jogot értelmező alkotmánybírósági határozatokban foglalt követelményeket követve született, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény, majd a 2011-ben elfogadott Alaptörvény okozta jogrendszerbeli változásokat követően megalkotott információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. év CXII. törvény (Infotv.) az adatkezelő jellegétől (ti. hogy az közhatalmi szerv vagy magánjogi jogalany) függetlenül használta a duális jogalaprendszert.⁷⁴

5.2. Az érdekmérlegelési teszt, mint a magánjogi jogviszonyok alapjogkorlátozása?

A GDPR 6. cikk (1) bekezdés f) pontjában meghatározott jogos érdek (jogszerű) alkalmazásának előfeltétele az érdekmérlegelési tesztet lefolytatása. Ennek elmaradása, a NAIH konzekvens gyakorlata szerint jogellenes adatkezelést

Az érdekmérlegelési teszt annak igazolására szolgál, hogy az adatkezelő megfelelően azonosította a jogos érdekét, és erre alapozva olyan módon végzi az adatkezelést, amely nem jelent aránytalan korlátozást az érintett érdekeire, jogaira és szabadságaira nézve.⁷⁵ Osztopáni Krisztián rámutat, hogy a gyakorlatban számos módszertan alkalmazható az érdekmérlegelési teszt elvégzésére.⁷⁶

---

⁷³ „[A] közérdek fennállásának és alkotmányos indokának a vizsgálatánál is a szükségesség—arányosság ismérveit alkalmazza”, [46/1995. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1995, 219, 224], vagy 60/1994. (XII. 24.) AB határozat. Idézi JÓRI 2018, 16.

⁷⁴ JÓRI 2018, 16.

⁷⁵ OSZTOPÁNI 2018.

⁷⁶Osztopáni Krisztián kifejti, hogy ezek a módszertanok segítséget jelentenek, támogatást adnak az érdekmérlegelés jogalapjának alkalmazásához, ugyanakkor ezen túlmenően valamennyi olyan megoldás elfogadható a NAIH részéről is, amelyből egyértelműen

Hét lépésből álló módszertant ajánl a 29. cikk szerinti Adatvédelmi Munkacsoport a 95/46/EK irányelv 7. cikke szerinti jogszerű érdekeinek fogalmáról szóló 06/2014. számú véleményében az adatkezelőknek.

1. lépés: Melyik a potenciálisan alkalmazható jogalap a 7. cikk a)–f) pontja közül
2. lépés: Az érdek jogszerűségének vagy jogszerűtlenségének megállapítása
3. lépés: Az adatfeldolgozás az érdek érvényesítéséhez való szükségességének megállapítása
4. lépés: Ideiglenes egyensúly elérése annak mérlegelésével, hogy az adatkezelő érdekeivel szemben elsőbbséget élveznek-e az érintettek alapvető jogai vagy érdekei
5. lépés: Végleges egyensúly elérése a kiegészítő biztosítékok figyelembevételével
6. lépés: A megfelelés bizonyítása és az átláthatóság biztosítása
7. lépés: Mi történik, ha az érintett él a tiltakozási jogával?

Öt lépésből álló tesztet javasol az adatkezelőknek a NAIH 2016. november 16-án megjelent, a munkahelyi adatkezelésekről szóló tájékoztatójában.⁷⁷

1. lépés: az adatkezelőnek a tervezett adatkezelés megkezdése előtt át kell tekintetnie, hogy a célja elérése érdekében feltétlenül szükséges-e személyes adat kezelése: rendelkezésre állnak-e olyan alternatív megoldások, amelyek alkalmazásával személyes adatok kezelése nélkül megvalósítható a tervezett cél.
2. lépés: az adatkezelői jogos érdek lehető legpontosabb meghatározása.
3. lépés: annak meghatározása, hogy mi az adatkezelés célja, milyen személyes adatok, meddig tartó adatkezelését igényli a jogos érdek.
4. lépés: annak meghatározása, hogy az érintettnek mik lehetnek az érdekeik az adott adatkezelés vonatkozásában (például azok a

---

kiderül, hogy milyen jogos érdek teszi szükségessé az adatkezelést, és az adatkezelés miért korlátozza arányosan az érintettek jogait és szabadságait. OSZTOPÁNI 2018, 131–132.

⁷⁷ https://www.naih.hu/files/2016_11_15_Tajekoztato_munkahelyi_adatkezelesek.pdf

szempontok, amelyeket az érintettek felhozhatnak az adatkezeléssel szemben).

5. lépés: annak meghatározása, hogy miért korlátozza arányosan az adatkezelői jogos érintetti jogokat, várakozásokat. Az érdekmérlegelésen alapuló adatkezelések esetében többek között a fokozatosság elvének érvényesülése és az érintett jelenléte többlet biztosítékként szolgálják az adatkezelés szükségesség-arányosságát.

Az érdekmérlegelés tesztje két különálló érdek azonosítására: az adatkezelő (vagy más harmadik fél) és az érintett érdekeinek a kiegyensúlyozására épül. Az érdekmérlegelési teszt tehát nem végezhető el anélkül, hogy az adatkezelő ne azonosítaná azokat a jogokat és elvárásokat, amelyekre a szóban forgó adatkezelés hatással lesz.⁷⁸

Minden adatkezelés elsődlegesen az érintett információs önrendelkezési jogára van hatással, hiszen a személyes adatok kezelésére az érintett hozzájárulása nélkül kerül sor oly módon, hogy az adatkezelés körülményeit maga az adatkezelő alakítja ki.⁷⁹ Ezen túlmenően különböző adatkezelések számos, a Chartában, az EUMSZ-ben, vagy pedig Magyarország Alaptörvényében rögzített jogot vagy szabadságot érinthetnek, így például az adatkezelés hatással lehet az érintett magánszférához való jogára, a családi élet, az otthon és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogára, a jóhírnév védelméhez fűződő jogára, a gondolat-, a lelkiismereti és a vallásszabadságára, a szabad véleménynyilvánítás-hoz való jogára is.⁸⁰ Az adatkezelőnek mindemellett fel kell tárnia, hogy *milyen elvárásokat támaszthat az érintett* a szóban forgó adatkezeléssel szemben, melyek lehetnek az érintett érdekei. Ilyennek tekinthető például az érintettek azon joga, hogy a személyes adataik kezelésére a lehető leg-rövidebb ideig kerüljön sor, a személyes adataikhoz csak egy szűk személyi kör férhessen hozzá.⁸¹ Az érintettek elvárásai az adatkezelés végrehajtásának a módjához igazodóan határozhatók meg.⁸² *Szükségesség és arányosság vizsgálata* elemi feltétele az érdekmérlegelési teszt lefolytatásának, ugyan úgy mint az alapjogok korlátozása ese-

---

⁷⁸ OSZTOPÁNI 2018, 131–132.

⁷⁹ OSZTOPÁNI 2018, 131–132.

⁸⁰ OSZTOPÁNI 2018, 134.

⁸¹ OSZTOPÁNI 2018, 134–135.

⁸² OSZTOPÁNI 2018, 135.

tén, csak más szempontrendszer alapján. A *szükségesség* körében alapvetően két kérdés vizsgálata indokolt. Az egyik, hogy az adatkezelő mely tevékenysége teszi szükségessé a személyes adatok kezelését, a másik, pedig az adatkezelőnek ki kell fejtenie azt is, hogy ez a tevékenység miért nem végezhető más módszerrel, mint a személyes adatok kezelésével, vagyis van-e alternatívája az adatkezelésnek.⁸³ A szükségesség mellett az adatkezelőknek azt is elemezniük kell, hogy az adatkezelés arányos korlátozást jelent-e az érintettek személyes adatai vonatkozásában.

Ennek során az elemzésben ki kell térni arra, hogy *milyen érintetti körre* vonatkozik az adatkezelés.⁸⁴ A kiszolgáltatottabb helyzetben lévő érintettek esetén az adatkezelőnek még több garanciális intézkedést kell meghoznia annak érdekében, hogy az adatkezelés arányos legyen. Az arányosság kapcsán vizsgálni kell továbbá, hogy *milyen kapcsolat van az érintett és az adatkezelő között*,⁸⁵ valamint, hogy *milyen időszakot ölel fel az érintett és az adatkezelő közötti kapcsolat*.⁸⁶

Amennyiben *harmadik fél jogos érdeke* indokolja az érdekmérlegelés jogalapjának az alkalmazását, akkor az adatkezelőnek meg kell vizsgálnia, hogy valóban szükséges-e a személyes adatok továbbítása a harmadik személy számára, illetve hogy milyen célból és milyen adatkezeléséhez használná fel a személyes adatokat.⁸⁷ Ezzel kapcsolatban annak vizsgálata is lényeges lehet, hogy *a harmadik fél milyen hátrányt, sérelmet szenvedne el abban az esetben, ha az adatkezelő nem továbbítaná*

---

⁸³ OSZTOPÁNI 2018, 135.

⁸⁴ Amennyiben kiszolgáltatottabb helyzetben levő érintettek irányul az adatkezelés (például idősek, beteg személyek), akkor vélhetően kevésbé lehet arányos az érdekmérlegelés jogalapjának az alkalmazása, vagy pedig plusz garanciális intézkedések bevezetését igényli az adatkezelők részéről.⁸⁴ A gyermekek esetében a GDPR kiemeli, hogy különös szereppel bír az érdekmérlegelés jogalapjának alkalmazásában, ha az érintett gyermek. Ezen érintetti kör ugyanis kevésbé lehet tisztában a személyes adatok kezelésével összefüggő kockázatokkal, következményekkel, vagy például az ahhoz kapcsolódó garanciákkal, jogaival. GDPR (38) preambulumbekkezdés

⁸⁵ Az ügyfélviszony, munkaviszony vagy a cégek közötti kapcsolat (üzleti partner, jövőbeli ügyfél) jobban igazolhatja az arányosság követelményének teljesülését, míg egy olyan érintett vonatkozásában, aki még soha nem vette igénybe az adatkezelő szolgáltatását (vagy nem vásárolt az adatkezelőtől terméket), vagy nem állt kapcsolatban az adatkezelővel, nehezebben alkalmazható a jogalap. OSZTOPÁNI 2018, 136.

⁸⁶ Amennyiben a kapcsolat folyamatos, úgy az érintettek inkább számíthatnak arra, hogy az adatkezelő jogos érdeke alapján kerül sor az adatkezelésre, míg ha az adatkezelést megelőzően semmilyen kapcsolat nem volt az érintett és az adatkezelő között, akkor kevésbé láthatnak előre egy ilyen természetű adatkezelést. OSZTOPÁNI 2018, 136.

⁸⁷ OSZTOPÁNI 2018, 135.

számára a személyes adatokat, illetve milyen nehézségekbe ütközhetne az, ha az érintettek hozzájárulását kellene beszerezni az adattovábbítás-hoz.⁸⁸

Az arányosság elemzése során lényeges szempont, hogy *milyen személyes adatra terjed ki az adatkezelés*.⁸⁹ Amennyiben különleges adatokra vonatkozna az adatkezelés, akkor az érdekmérlegelés jogalapja önállóan nem alkalmazható.⁹⁰

Abban az esetben, ha az érdekmérlegelés alapján végzett adatkezelés hozzáadott értékkel rendelkezik az érintettek által vásárolt termék vagy általuk igénybe vett szolgáltatás tekintetében, vagy más előnnyel jár az érintettekre nézve, akkor ez is az adatkezelés arányosságát igazolhatja.⁹¹

Másfelől az adatkezelés arányossága ellen hat, ha az adatkezelés negatív módon befolyásolja az érintett joggyakorlási lehetőségét (például az adatkezelés során alkalmazott technológia sajátosságából fakadóan nem tudja a személyes adatai módosítását kérni), vagy az érintett számára indokolatlanul nem kívánt hátrány vagy negatív következmény jelentkezik (például az adatkezelés kihat a korábban már részletezett, az érintettet megillető jogra vagy szabadságra).

---

⁸⁸ OSZTOPÁNI 2018, 136.

⁸⁹ OSZTOPÁNI 2018.

⁹⁰ Az adatkezelőnek a GDPR 9. cikk (2) bekezdésében szereplő esetkörrel is kell rendelkeznie az érdekmérlegelés jogalapjával végzett adatkezelés jogszerűségéhez. Ha nincs olyan esetkör, amely illeszkedne az adatkezelő tevékenységéhez, akkor legfeljebb az érintett kifejezett hozzájárulásával kezelhet különleges adatot [GDPR 9. cikk (2) bekezdés a) pont], feltéve, hogy annak valamennyi követelménye érvényesül a konkrét helyzetben. További vizsgálандó szempont az is, hogy az adatkezelő milyen forrásból jut hozzá a személyes adatokhoz. Ha a személyes adatok forrása közvetlenül az érintett, akkor az inkább feltételezi az adatkezelés arányosságát, mint az, ha más forrásból származnak a személyes adatok. OSZTOPÁNI 2018, 135.

⁹¹ Előfordulhat olyan eset, amikor az adatkezelés az érintett érdekében is áll, vagy egybeesnek az érintettek és az adatkezelő érdekei. Így például a parkolóház megfigyelésére szolgáló kamerarendszer, hiszen a gépjárművek védelme egyrészt a parkolóházat (és a kamerarendszert) üzemeltető cég, másrészt az érintettek érdeke is (saját gépjárműveik vonatkozásában). Amennyiben akár helyi, akár széles körű társadalmi érdeknek tekinthető az adatkezelés, akkor az szintén az arányosságot erősítő tényező (például a veszélyes anyagok őrzése érdekében alkalmazott kamerák). OSZTOPÁNI 2018, 136.

5.3. Az információs önrendelkezési jog korlátozását ellensúlyozó biztosítékok

Ugyan az információs önrendelkezési jog nem abszolút jog, azonban *a lényeges tartalma nem korlátozható*. Ez véleményem szerint jelenti, hogy *az érintettek részére legalább azt kell tudnia az adatkezelőnek biztosítani, hogy hozzáférése legyen azokhoz az információkhoz, hogy az adatait milyen adatkezelési tevékenység kapcsán, milyen célból, milyen jogalappal, milyen többlet biztosítékokkal kezelik*.

Ezt a követelményt szolgálja jogszabályi szinten az *adatkezelő tájékoztatási kötelezettsége* a GDPR 12-14. cikkeiben foglaltak alapján, másfelől az érintett hozzáférési joga (amely adott esetben a jogos érdeken alapuló adatkezelés érdekmérlegelési tesztjét is magába foglalja), valamint a további *érintetti jogok alkalmazása* pl. a tiltakozási joga is a jogos érdeken alapuló adatkezelés esetén.⁹² A hatásvizsgálat lefolytatása, valamint az adatvédelmi tisztviselő kötelező bevonása a hatásvizsgálatba.

Az adatkezelők a fenti jogi követelmények teljesítésén túl, az általános érintetti jogok érvényesítésén túlmenően pedig *a jogos érdek alkalmazása kapcsán többlet garanciák beépítéséről kell az adatkezelőnek gondoskodnia*, hogy az adatkezelés arányosan korlátozza az érintettek jogait, tehát az információs önrendelkezési jog lényeges tartalmam ne sérüljön.⁹³ A beépítendő garanciák egyrészt lehetnek az *adatkezelés végrehajtásához kapcsolódó* biztosítékok: a kezelt adatok körének, az adatkezelés idejének minimalizálása, a személyes adatok álnevesítése.⁹⁴ Másrészt olyan *szervezési-logikai biztosítékok*, hogy *a személyes adatokhoz hozzáférő személyek köre minimalizálódik*, vagy az, ha az adatkezelés során kezelt adatokhoz csak többszintű azonosítást követően lehet hozzáférni.⁹⁵ Garanciális intézkedések lehetnek az *informatikai természetű biztosítékok is*, mint például az elérhető legjobb technológiával biztosítani az adatbázis védelmét (tűzfalvédelem, titkosítás), vagy ha az érintettek a felhasználói profiljukban ki tudják kapcsolni az adatkezelést, vagy online

---

⁹² Osztopáni Krisztián szerint is az információs önrendelkezési jog magasabb szintű érvényesülését szolgálja, ha például az adatkezelő többféle formában további tájékoztatást nyújt az adatkezelésről (például az érdekmérlegelési tesztet e-mailen továbbítja az érintett számára).

⁹³ OSZTOPÁNI 2018, 136.

⁹⁴ OSZTOPÁNI 2018, 136.

⁹⁵ OSZTOPÁNI 2018, 136.

módon hozzáférhetnek azon személyes adataikhoz, amelyet az adatkezelő az érdekmérlegelés jogalapjának alkalmazásával kezel.⁹⁶ Az érintett számára kontrollt biztosító garanciának minősül, ha az érdekmérlegelés jogalapjának alkalmazásával végzett munkáltatói ellenőrzést úgy vezeti be a munkáltató, hogy előtte kikéri a munkavállalók érdekképviselőtől a véleményét.⁹⁷

Mindezekon túlmenően az érdekmérlegelés jogalapján végzett adatkezelés további garanciája, ha az adatkezelőn kívüli szervezet működik közre ezen adatkezelés kialakításában. Így például ha az adatkezelő tőle független szervezetet (például ügyvédi irodát, szakmai tanácsadót) bíz meg az érdekmérlegelési teszt elvégzésével. Ilyen külső garancia továbbá a tanúsítási mechanizmus alkalmazása, a magatartási kódexhez való csatlakozás.

Véleményem szerint azonban az adatkezelői többletgaranciák érvényesíthetősége kapcsán, ezek maximum jó gyakorlatként értékelhetők, a fenti garanciák nincsenek jogszabályban előírva, így ezeknek kikényszerítése (bírsággal való sújtása) álláspontom szerint nem egyeztethető össze a normavilágosság és a jobbiztonság követelményével.

6. Záró gondolatok

Tanulmányomban az érdekmérlegelési teszt alapjogkorlátozási jellegének a vizsgálatára tettem kísérletet. Ennek kapcsán kiindulópontként szolgált, hogy Hazánkban az alapjogok korlátozása kapcsán, az Alkotmánybíróság több mint húszéves gyakorlata alatt kialakított alapjogkorlátozási tesztje, az Alaptörvény 2011. évi elfogadásával emelkedett fel az alkotmány normaszövegébe, amely alapvető követelményként határozza meg, hogy milyen esetben lehetséges alapvető jogot korlátozni. Így az I. cikk (3) bekezdése szerint „[A]z alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

A vizsgálódások szempontjából, ami ebből az alapjogkorlátozási klauzulából a jogos érdek vizsgálata kapcsán felmerül az egyrészről,

---

⁹⁶ OSZTOPÁNI 2018, 136.

⁹⁷ OSZTOPÁNI 2018, 136.

hogy az információs önrendelkezési jogot, a *személyes adatok védelméhez fűződő jogot értékelhetjük-e alapvető jogként?* E kérdésre az Alaptörvény VI. cikkében, valamint a nemzetközi egyezményekben megfogalmazottakra tekintettel egyértelműen igennel tudunk válaszolni. A jogos érdek jogalapjának elemzése kapcsán megállapítható, hogy ugyan itt nem egy klasszikus értelemben vett alapjogkorlátozásról van szó az állam és az egyén viszonyában (ugyanis maga a GDPR zárja ki, hogy közhatalmi szervek e jogalappal kezelhessenek személyes adatot), hanem *az alapjogok magánjogi jogviszonyokban történő kollíziójáról van szó*, de az államnak az egyének jogérvényesítésének elősegítése kapcsán fennálló feladata körében szükséges e korlátozási körülményeket – az érdekmérlegelési teszt szempontrendszerét – törvényben meghatározni.⁹⁸

A második kérdés, ami felmerült, hogy az Alaptörvény a *törvényi jogforrási formát* írja elő, az alapjogok tartalmának megállapítása tekintetében, mennyiben érvényesül az adatvédelem kapcsán ismert jogos érdek megjelenítése kapcsán. A törvény, mint a tagállami hatáskörben – az állampolgárok által közvetlenül választott országgyűlési képviselők által, a törvényhozói hatalmat gyakorló – az Országgyűlés által elfogadott, a köztársasági elnök által kihirdetett olyan jogalkotási eredmény, amelynek a legitimitása közvetlenül visszavezethető a népszuverenitásra. Ezzel szemben a GDPR rendeleti formában kerül megalkotásra, amelynek közvetlen demokratikus legitimitása hosszabb láncolatot megy keresztül, mint a törvényé. E kérdéskör kapcsán merült fel a *szuverenitási-transzfer* kérdése kérdéskörének a vizsgálata, melynek kapcsán megállapításra került, hogy ugyan az adatvédelem szabályzására az EU ugyan jogalkotási hatáskörrel rendelkezik, az információs önrendelkezési jogot korlátozó jogos érdek jogalapjának a bevezetésével a hatáskörét feltehetőleg túllépte - az alapjogkorlátozásnak minden esetben az alkotmányokban meghatározott követelményeknek kell megfelelniük.

A normavilágosság követelményének megfelelően álláspontom szerint szükséges az érdekmérlegelési teszt szempontrendszerét törvényben meghatározni, másfelől pedig a jogalkotó által körülhatárolható esetekben adatkezelési felhatalmazásként megjeleníteni a jogos érdeket törvényi szinten. Amennyiben nem kerül törvényi szinten konkretizálásra a jogos érdek alkalmazásához szükséges érdekmérlegelési teszt, úgy az

---

⁹⁸ Vö. GÁRDOS-OROSZ, F. (2011): *Alkotmányos polgári jog? Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogvitákban*, Budapest, Pécs.

jogbizonytalansághoz vezet, a helyzet sérti a normavilágosság követelményét. Az adatkezelők az alkalmazott teszt jogszerűsége kapcsán bizonytalan bírság-kockázatnak és bírósági jogérvényesítési kockázatnak vannak kitéve.

Mindezekon túl azonban nem lehetünk álszentek. A digitális korszak mindennapi életviteléhez *szükség van a jogos érdeken alapuló adatkezelésre*, mint a jogalapok „jolly jokerére”, hiszen alapvetően az emberiség szolgálatába kell állítani az adatvédelmet és az alapjogok korlátozását, ahogy ezt a [4] preambulumbekkezdés is írja, azonban *megfelelő alkotmányos bástyák nélkül ezt nem lehet a jogállamiság keretein belül megtenni*. Ahhoz, hogy e jogalap ne legyen túl tág értelemben alkalmazható és az adatkezelők ne kezelhessék az adatainkat eltúlzott rugalmassággal felfogott értelemben, hogy az érintett alapjogai ne sérüljenek, vagy ha ezek mégis sérülnek, akkor megfelelő jogi keretek között lehessen magát a jogsértést értelmezni és megfelelő módon lehessen jogorvoslással élni.

A NAIH gyakorlata során gondosan kimunkált érdekmérlegelési tesztet (hasonlóan az Alkotmánybíróság által kidolgozott alapjogkorlátozási teszt analógiájára) álláspontom szerint *törvényi szintre szükséges emelni*. Eme törvényi szintű meghatározás (és nem többlet követelmény kialakítása) összhangban áll az Európai Bíróság adatvédelmi jog tekintetében kimunkált joggyakorlatával. Persze ez további kérdéseket vet fel, a tekintetben, hogy az EU területén más tagállamok joghatósága alá tartozó adatkezelők érdekmérlegelési tesztjét, hogyan fogadhatja el a magyar hatóság, viszont magyar alkotmányjog dogmatikai szempontokat figyelembe véve *szükség van e konkretizálásra*, más különben felmerül az alkotmányos mulasztás kérdése.

Felhasznált irodalom:

- BALOGH, Zs. (2019): *Általános rész. Az alapjogok korlátozása*. In: SCHANDA, B. – BALOGH, Zs. szerk.: *Alkotmányjog-Alapjogok*, Budapest, Pázmány Press.
- BENDIK, T. (2018): *A tagállami jog és a GDPR viszonya - az Infotv. szerepe a megváltozott szabályozási környezetben*. In: BUZÁS, P. – PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. szerk.: *Magyarázat a GDPR-ról*, Budapest, Wolters Kluwer.
- CSINK, L. – TÖRÖK R. (2017): *A magánszféra átalakulása - 21. századi kihívások*. In: CSINK L. szerk.: *A nemzetbiztonság kihívásainak hatása a magánszférára*, Budapest, Pázmány Press.

- ESZTERI, D. (2018): *A GDPR tárgya és hatálya*. In: PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. – BUZÁS, P. szerk.: *Magyarázat a GDPR-ról*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary.
- GÁRDOS-OROSZ, F. (2011): *Alkotmányos polgári jog? Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogvitákban*, Budapest, Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- GÁRDOS-OROSZ, F. (2009): 8. § [Alapjogok korlátozása]. In: JAKAB, A. szerk.: *Az Alkotmány Kommentárja*, Budapest, Századvég Kiadó.
- HALMAI, G. – TÓTH, A. (2008): *Emberi jogok*, Budapest, Osiris Kiadó.
- JÓRI, A. (2018): Adatvédelem: az alapjogvédelmi tesztől az érdekmérlegelésig, *Alkotmánybírói Szemle*, 1. sz. 16.
- JÓRI, A. (2018): *Az adatkezelő vagy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítése mint jogalap ("érdekmérlegelés" jogalap)*. In: JÓRI, A. szerk.: *A GDPR magyarázata*, Budapest, HVG-ORAC.
- KOLTAY, A. (2012): *A magánszféra, a személyes adatok, a képmás és a hangfelvétel védelme*. In: KOLTAY, A. – NYAKAS, L. szerk.: *Magyar és európai médiajog*, Budapest, Magyarország, Complex Kiadó.
- LIBER, Á. (2012): A jogos érdeken alapuló adatkezelésről. *Infokommunikáció és jog*, 2. sz. 79–88.
- NAGY, K. (2015): *Az információs önrendelkezési jog*. In: SMUK, P. szerk.: *Alkotmányjog III.: Alapjogok*, Győr, Universitas–Győr Nonprofit Kft.
- OSZTOPÁNI, K. (2018): *Jogalapok*. In: PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. – BUZÁS, P. szerk.: *Magyarázat a GDPR-ról*, Budapest, Wolters Kluwer.
- PATYI, A. (2018): *A közigazgatási eljárásjog és perjog változásai és összefüggései*. In: BENISNÉ GYÖRFFY, I. szerk.: *Tizennegyedik Magyar Jogászgűlés*, Balatonalmádi 2018. október 4-6. Budapest, Magyarország, Magyar Jogász Egylet.
- PATYI, A. – VARGA, Zs. A. (2012): *Általános közigazgatási jog (az Alaptörvény rendszerében)*, Dialóg Campus, Budapest–Pécs.
- PÉTERFALVI, A. szerk. (2012): *Adatvédelem és információszabadság a mindennapokban*, Budapest, HVG-ORAC.
- PÉTERFALVI, A. – RÉVÉSZ, B. – SZALAI, A. (2013): *A közigazgatás adatkezelő tevékenysége*. In: TEMESI, I. szerk.: *A közigazgatás funkciói és működése*. Budapest, Magyarország, Nemzeti Közszoigalati és Tankönyv Kiadó Zrt.
- P. G. and J. H. v. the United Kingdom (2001)
- POZSÁR-SZENTMIKLÓSY, Z. (2016): *Alapjogok mérlegen: Az általános alapjogi tesztek dogmatikája*, Budapest, HVG-ORAC
- Rotaru v. Romania (2000)
- SZABÓ, E. Gy. (2019): *A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jog*. In: SCHANDA, B. – BALOGH, Zs. szerk.: *Alkotmányjog-Alapjogok*, Budapest, Pázmány Press.

- SZIKLAY, J. (2012): *A személyes adatok védelme*. In: PÉTERFALVI, A. szerk.: *Adatvédelem és információszabadság a mindennapokban*. Budapest, HVG ORAC.
- SZŐKE, G. L. (2013): Az adatvédelem szabályozásának történeti áttekintése. *Infokommunikáció és Jog*, 3 sz.
- SZŐKE, G. L. – PATAKI, G. (2017): Az online személyiségprofilok jelentősége – régi és új kihívások. *Infokommunikáció és jog*, 69. sz.
- TAKÁCS, P. (2011): *Az emberi jogok jogelméleti kérdései*. http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/jogbolcseleti/tansegdtetek/2011-12/2011-12-2/takcs_p_-_az_emberi_jogok_jogelmleti_krdsei__a_jogok.pdf (A letöltés dátuma: 2016.01.29.)
- T. KOVÁCS J.: Az információbiztonság megalapozásának egyes adminisztratív eszközei: Az adatvédelmi jog mint a jogrendszer átható jogréteg? In: TÖRÖK, B. szerk. (2020): *Információ- és kiberbiztonság*, Budapest, Magyarország, Ludovika Egyetemi Kiadó.